

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА "ОБЛІК І АУДИТ"

галузь знань: 07 "Управління та адміністрування"

спеціальність: 071 "Облік і оподаткування"

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему:

**ПОБУДОВА СИСТЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ
ЗА НАДАНІ ПОСЛУГИ В ТОВ "ЕЙЧ ЕЛ БІ УКРЕЙН"**

здобувача: **Верхотурова Олексія Сергійовича** _____

Науковий керівник: к.е.н., доцент Примаченко О.Л. _____

**Робота допущена до захисту перед
екзаменаційною комісією з атестації здобувачів
вищої освіти**

В.о. завідувача кафедри: д.е.н., доцент Цятковська О.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 61 сторінку, 16 таблиць, 10 рисунків, список використаних джерел із 45 найменувань, додатки.

«Побудова системи обліку дебіторської заборгованості за надані послуги в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»»

Об'єктом дослідження виступає поточна дебіторська заборгованість на підприємстві, порядок розрахунків із замовниками з надання послуг в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів побудови системи обліку дебіторської заборгованості з надання послуг у ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН».

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є систематизація теоретичних засад і методичних підходів та розроблення практичних рекомендацій щодо обліку дебіторської заборгованості за надані послуги в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН».

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- дослідити нормативно-правові аспекти регулювання обліку й аудиту дебіторської заборгованості;
- сформулювати теоретичні та методичні принципи обліку, аналізу дебіторської заборгованості;
- представити загальний огляд фінансової діяльності ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»;
- проаналізувати організацію та методику ведення обліку дебіторської заборгованості в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»;
- запропонувати можливі напрями удосконалення обліку дебіторської заборгованості на підприємстві;
- провести аналіз стану дебіторської заборгованості ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»;

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає у глибокому вивченні теоретичних та прикладних питань методики та організації обліку дебіторської заборгованості, їх обґрунтуванні, розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку дебіторської заборгованості на підприємстві. Розроблені практичні рекомендації стосовно методики дебіторської заборгованості у ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі УКРЕЙН» шляхом розширення облікової політики в частині обліку дебіторської заборгованості; надано пропозиції щодо вдосконалення первинних документів дебіторської заборгованості; розроблено графік документообігу операцій з дебіторською заборгованістю по ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі УКРЕЙН».

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2025.

Рік захисту роботи: 2025.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, облік, облікова політика, оцінка, документування, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	6
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Організаційні та технологічні особливості діяльності ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» та їх вплив на побудову обліку дебіторської заборгованості.....	6
1.2. Економічна сутність дебіторської заборгованості як об'єкта бухгалтерського обліку	9
1.3. Облікова політика щодо дебіторської заборгованості в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» та її відповідність вимогам НП(С)БО	18
РОЗДІЛ 2	25
СТАН ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»	25
2.1. Документування операцій з дебіторською заборгованістю на ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН».....	25
2.2. Синтетичний та аналітичний облік дебіторської заборгованості за надані послуги ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН».....	32
2.3. Розкриття інформації про дебіторську заборгованість за надані послуги у фінансовій та внутрішньогосподарській звітності ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»	41
2.4. Аналіз операцій з дебіторською заборгованістю за надані послуги в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»	44
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Під час здійснення господарської діяльності суб'єкт господарювання не завжди одночасно врегульовує взаєморозрахунки з іншими організаціями чи фізичними особами в момент передачі активів, виконання робіт або надання послуг. На практиці часто трапляються випадки, коли підприємство з різних причин не може своєчасно отримати оплату від контрагентів за відвантажену продукцію чи надані послуги. У таких ситуаціях виникає дебіторська заборгованість, яка фактично виступає безвідсотковою позикою для замовників. Така заборгованість може тривати місяцями, а іноді й роками, і з кожним додатковим періодом прострочення зростає ризик втрати коштів за реалізовану продукцію чи товари.

Збільшення обсягу дебіторської заборгованості негативно позначається на фінансовому стані компанії, а в деяких випадках може призвести до банкрутства.

Дебіторська заборгованість суттєво впливає на достовірність фінансової звітності, тому її правильне визначення є надзвичайно важливим. Сьогодні особливо актуальними є такі питання, вирішення яких сприятиме покращенню фінансового стану суб'єкта господарювання:

належна організація обліку дебіторської заборгованості;
проведення аналізу, спрямованого на виявлення факторів, що впливають на її збільшення, а також розрахунок резерву сумнівних боргів;
аудит дебіторської заборгованості, мета якого — постійний контроль за достовірністю її визначення та відображення, що допомагає уникнути спотворення фінансової інформації.

Дослідженням питань обліку дебіторської заборгованості присвячені наукові праці українських вчених, зокрема: Ф.Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, Л.В. Дікань, В.Г. Завгороднього, Л.В. Кручак, А.Є. Колесника, А. П. Макаренка, В. Я. Савченка, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, Н. В. Чабанової та інших.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є систематизація теоретичних засад і методичних підходів та розроблення практичних

рекомендацій щодо обліку дебіторської заборгованості за надані послуги в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН».

Відповідно до поставленої мети, ця робота має на меті розв'язання низки завдань:

- дослідити нормативно-правові аспекти регулювання обліку й аудиту дебіторської заборгованості;
- сформулювати теоретичні та методичні принципи обліку, аналізу дебіторської заборгованості;
- представити загальний огляд фінансової діяльності ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН»;
- проаналізувати організацію та методику ведення обліку дебіторської заборгованості в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН»;
- запропонувати можливі напрями удосконалення обліку дебіторської заборгованості на підприємстві;
- провести аналіз стану дебіторської заборгованості ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН».

Об'єктом дослідження є поточна дебіторська заборгованість підприємства, а також порядок здійснення розрахунків із замовниками за надані послуги в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН».

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних засад, методичних підходів та практичних аспектів організації системи обліку дебіторської заборгованості, що виникає в результаті надання послуг у ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН».

В основу дослідження покладено діалектичний метод для вивчення та з'ясування поточного стану обліку, аналізу дебіторської заборгованості. Застосовано наукові методи абстрагування, індукції й дедукції, аналізу та синтезу, порівняння та групування, а також вибіркове обстеження. Для опрацювання даних було використано такі методичні прийоми як огляд, документальна перевірка, індексний метод, коефіцієнтний аналіз, метод динамічних рядів, узагальнення.

В роботі використано періодичні видання, навчально-методична та спеціальна література, правові акти та нормативні матеріали, де представлено методологічні засади обліку та аудиту дебіторської заборгованості, а також дані обліку та звітності ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі УКРЕЙН».

Наукова новизна, відповідно до мети й поставлених задач, полягає у розроблених рекомендаціях, що націлені на покращення обліку поточної та довгострокової дебіторської заборгованості на підприємствах які надають послуги, а також удосконалено розуміння визначення і класифікації поточної та довгострокової дебіторської заборгованості.

Практичне значення отриманих результатів полягає у визначенні основних підходів і конкретних рекомендацій для вдосконалення економічного змісту дебіторської заборгованості, її оцінки та визнання. Це стосується також покращення методології обліку, аналізу й аудиту дебіторської заборгованості, а також відображення цього виду заборгованості у фінансовій звітності. Крім того, передбачається управління її обсягом і пошук резервів за допомогою аналітичних розрахунків. Ці розрахунки можуть бути використані в діяльності ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі УКРЕЙН».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Організаційні та технологічні особливості діяльності ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» та їх вплив на побудову обліку дебіторської заборгованості

ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» (HLB UKRAINE) засновано у формі товариства з обмеженою відповідальністю, державна реєстрація відбулася 09.07.1996. Компанія демонструє успішну та динамічну роботу на українському ринку аудиторських і консалтингових послуг, починаючи з 1994 року [40].

Адреса компанії: м. Київ, вул. Гусовського, 11/11, офіс 3. ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» є учасником міжнародної мережі незалежних аудиторських фірм HLB International (Лондон, Велика Британія).

Кожна аудиторська фірма мережі дотримується встановлених стандартів якості, що відповідають національним та міжнародним вимогам. Діяльність ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» ведеться відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку, при цьому керуючись Конституцією України, Цивільним та Господарським кодексами України, Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та іншими чинними законами і нормативно-правовими актами.

Основним напрямом роботи ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» є надання послуг у сфері бухгалтерського обліку та аудиту, а також консультування з питань оподаткування (КВЕД 69.20). Крім того, компанія займається й іншими видами діяльності, зокрема консультуванням з питань управління та ведення комерційної діяльності (КВЕД 70.22), а також діяльністю у сфері права (КВЕД 69.10) [40].

Відповідно до статуту ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН», головною метою функціонування підприємства є надання комплексних аудиторських послуг. Крім цього, серед цілей - отримання прибутку, що відповідає інтересам учасників, а також побудова незалежної системи фінансового контролю для забезпечення захисту інтересів власників.

Організаційна структура ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» – це чітко визначена система взаємодії між керівництвом та департаментами компанії, що забезпечує: реалізацію та контроль поставлених цілей, використання ефективних методів планування та управління, а також підвищення якості послуг. Її графічне зображення міститься у додатку А. Органами управління ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» є:

- вищий орган – загальні збори учасників, що складаються з учасників товариства або їхніх представників (мають право приймати рішення з будь-яких питань діяльності);
- виконавчий орган – дирекція компанії, на чолі з генеральним директором, якого обирають загальні збори учасників (займається поточним управлінням компанією);
- додатковий орган – наглядова рада, відповідальна за перевірку та контроль фінансової діяльності компанії.

Компанія включає функціональні структурні підрозділи – департаменти [40].

Функціональні обов'язки кожного обліковця, відповідальність за ведення обліку та права конкретизуються у службових характеристиках та посадових інструкціях, попри те, що в господарстві не всі завдання, які виконують працівники обліку, знаходять відображення в їхніх посадових інструкціях.

Аби з'ясувати, наскільки виправдане навантаження на співробітників бухгалтерії в підприємстві, яке досліджується, потрібно виконати розрахунок нормативної чисельності працівників бухгалтерії. Цей розрахунок базується на «Міжгалузевих нормативах чисельності працівників бухгалтерського обліку»,

затверджених Наказом Міністерства праці та соціальної політики України у 2003 році [28].

Така нормативна чисельність працівників бухгалтерії розраховується за формулою:

$$\text{Ч} = \frac{\text{Т}_3}{\text{Ф}} * \text{К} * \text{К}_{\text{кпз}}, \quad (1.1)$$

$\text{Д}_\text{ч}$ – нормативна кількість працівників;

Т_3 -сумарна трудомісткість типового складу робіт, яка визначається на основні карт 1-11, зважаючи на обсяг робіт, які необхідно виконати на всіх ділянках обліку;

Ф – річний фонд робочого часу одного працівника, в годинах (на 2024 рік при 40-годинному робочому тижні це 1994 години)

К – коефіцієнт запланованих не виходів на роботу (лікарняні, відпустки) – дорівнює 1,15;

$\text{К}_{\text{кпз}}$ – коефіцієнт питомої ваги бухгалтерських робіт, що виконуються з використанням комп'ютерної техніки. Цей коефіцієнт визначається за спеціальною таблицею, що міститься у згаданому нормативному документі «Міжгалузеві нормативи чисельності працівників бухгалтерського обліку».

Отже спираючись на необхідні дані та формулу 11, здійснимо обчислення нормативної кількості бухгалтерів ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» на 2024 рік:

$$\text{Ч} = 7428/1994 * 1,15 * 1,2 = 5,14 \approx 5 \text{ (осіб)}$$

Здійснивши зіставлення обчисленого значення з фактичною кількістю працівників бухгалтерії у підприємстві, яке вивчаємо констатуємо, що у бухгалтерській службі нараховується 5 осіб, що повністю відповідає нормативній чисельності працівників з урахуванням визначених умов роботи.

Щодо впорядкованого зберігання бухгалтерських документів, слід підкреслити, що в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» первинні документи, облікові реєстри після обробки та бухгалтерські звіти зберігаються в бухгалтерії, у закритих шафах, під відповідальністю осіб, яких визначив головний бухгалтер. Бланки суворої звітності зберігаються в сейфі, що гарантує їхню безпеку.

Окремого архіву для постійного зберігання документів на підприємстві не облаштовано. Важливим аспектом організації обліку є розробка облікової політики підприємства та затвердження її відповідним наказом.

У ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» Наказ про облікову політику є, але він був розроблений давно й близько 10 років не переглядався. Працівники бухгалтерії ніколи не використовують чинний Наказ для вирішення проблемних питань, оскільки більшість елементів облікової політики, які сьогодні мають значення для ведення обліку на досліджуваному підприємстві, не розкриті в чинному Наказі. Можна визнати, що наказ формальний і потребує оновлення.

Таким чином, організаційна структура підприємства здатна забезпечувати всі необхідні процедури щодо ведення обліку операцій здебіторською заборгованістю [40].

1.2. Економічна сутність дебіторської заборгованості як об'єкта бухгалтерського обліку

Розвиток ринкових відносин та глобалізація в цілому спричинили загострення конкуренції між підприємствами, змушуючи їх пропонувати покупцям дедалі привабливіші умови. Одним зі способів стимулювання замовників є відтермінування оплати або продаж товарів в кредит. Підприємство має змогу реалізувати власні товари чи послуги, а покупець розподіляє оплату за них у часі. Здебільшого термін не перевищує одного року.

Таких замовників традиційно називають дебіторами, а величину їхньої заборгованості – дебіторською заборгованістю. Основним нормативним документом, що регулює ці фінансові відносини в Україні, є «НП(С)БО 10» «Дебіторська заборгованість». Цей стандарт надає таке визначення «Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів перед підприємством на певну дату» [32].

Дебітори, у свою чергу, - це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій винні підприємству певні суми грошових коштів, їхні еквівалентів або інших активів [32].

Разом із «НП(С)БО 10», положення щодо обліку дебіторської заборгованості регламентуються й іншими нормативними документами. Зокрема, відповідно до «НП(С)БО 13 "Фінансові інструменти"», дебіторська заборгованість визначається як заборгованість, що виникає в результаті надання грошових коштів, продажу інших активів, виконання робіт або надання послуг безпосередньо боржнику і не класифікується як фінансовий актив, призначений для перепродажу [33].

Визначення дебіторської заборгованості знаходило відображення в дослідженнях багатьох українських та зарубіжних науковців.

Українські науковці зокрема трактують дебіторську заборгованість як грошові кошти, що відійшли від підприємства, тобто тимчасово перебувають у користуванні інших контрагентів. Відповідно до «НП(С)БО 10 “Дебіторська заборгованість”», дебіторська заборгованість – це сукупність боргів дебіторів перед підприємством станом на певну дату. Згідно з цим стандартом, дебітори – це всі юридичні та фізичні особи, які мають фінансові зобов'язання перед підприємством, що виникли внаслідок попередніх операцій.

Дебіторська заборгованість до терміну погашення разом із дебіторською заборгованістю, призначеною для перепродажу, відповідає такому визначенню.

Розглянемо підходи дослідників до розуміння сутності дебіторської заборгованості, подані у табл. 1.1.

Згідно з «НП(С)БО 13 "Фінансові інструменти"», дебіторська заборгованість, що не планується до продажу, є заборгованістю, яка виникає внаслідок надання коштів, реалізації інших активів, надання послуг напрямку боржнику та не є фінансовим активом, призначеним для продажу [33].

Отже, дебіторською заборгованістю є сукупність обов'язків партнерів на визначену дату, що виникають через угоди з продажу активів, надання грошей,

виконання робіт тощо, і не класифікується як фінансовий актив, призначений для перепродажу.

Таблиця 1.1 – Тракткування поняття «дебіторська заборгованість»

№ з/п	Автор	Тракткування поняття
1	Вещунова А.Ф., Редько А.Ю. та автори розробники «НП(С)БО 10»	До дебіторської заборгованості зараховують виключно кошти, що підлягають виплаті.
2	Бутко Н.	Загальна сума боргу перед підприємством за комерційні позики, споживчі кредити, а також за попередньо сплачену продукцію.
3	Сидоренко О. О.	Дебіторська заборгованість - це борг інших юридичних чи фізичних осіб перед конкретною організацією, що відображається в бухгалтерському обліку як актив, який належить цій організації.
4	Онищенко О. В., Ткаченко І. В., Здор Б. Ю.	Загальний розмір боргу, який винні підприємству певні особи на конкретну дату, що утворився внаслідок попередніх фактів, і який кредитор має законне право вимагати до повернення.
5	Журавська І. Л.	Дебіторською заборгованістю є загальна вартість фінансових обов'язків, які мають юридичні або фізичні особи. Згідно з завершеними господарськими операціями, ці особи зобов'язані передати підприємству кошти, їхні еквіваленти або інші активи.

Джерело: систематизовано автором на основі [5-8]

Проаналізувавши тлумачення дебіторської заборгованості, стає очевидним, що усталеного визначення, яке б точно окреслювало економічну суть та обставини її виникнення, не існує. Водночас, вивчивши фахову літературу, можна констатувати відсутність свіжих авторських інтерпретацій дебіторської заборгованості. Значна частина вітчизняних та зарубіжних дослідників оперує термінами, що сформувалися ще у минулому столітті, що може зумовлювати втрату актуальності такого наукового аналізу.

Вважаємо цей аспект перспективним для подальших досліджень у майбутньому. Зважаючи на обраний напрям дослідження, пропонуємо трактувати дебіторську заборгованість як результат економічної взаємодії між суб'єктами, в процесі якої один з них постачає продукцію чи надає послуги, а

інший бере на себе обов'язок сплатити (погасити) їх вартість протягом встановленого часу.

Під час обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги підприємства керуються такими класифікаційними критеріями: за строком погашення, за надійністю відшкодування (оплати), що представлено на рис.1.1.

Рисунок 1.1 – Класифікаційні ознаки дебіторської заборгованості за товари роботи та послуги

Джерело побудовано автором за інформацією [13, с. 119]

Відповідно до положень «НП(С)БО 10», поточною вважається дебіторська заборгованість, яка виникла у межах звичайного операційного циклу або має бути погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Натомість довгострокова дебіторська заборгованість не пов'язана зі звичайним операційним циклом підприємства й підлягає погашенню після закінчення цього дванадцятимісячного періоду [32].

Сумнівна заборгованість визначається як та, щодо погашення якої дебітором існує невизначеність. Безнадійною є дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги, строк позовної давності за якою вже минув, або є підстави вважати, що вона не буде погашена боржником. Прикладом впевненості

слугує відкрите судове провадження про банкрутство дебітора, чи отримане письмове повідомлення.

Вважаємо такий поділ досить влучним, проте пропонуємо його збагатити додатковими класифікаційними маркерами: за країною, де зареєстровано дебітора, з огляду на період прострочення, за способом погашення та зважаючи на тип дебітора. За країною походження дебіторську заборгованість за товари, роботи та послуги доцільно класифікувати ще розрахунками з вітчизняними та іноземними покупцями, відповідно до плану рахунків [14].

Така диференціація має значення через потенційні відмінності у валюті, правових нормах і особливостях здійснення операцій. Скажімо, подати позов до суду на вітчизняного покупця з приводу несплати легше, ніж на іноземного. Це також дозволить більш детально аналізувати структуру дебіторської заборгованості та розуміти стратегічні перспективи компанії, її цільовий ринок та підходи до розширення. Щодо терміну протермінування, можливо виділити прострочену та поточну дебіторську заборгованість за товари, роботи та послуги [42].

Ключова відмінність від класифікації за ймовірністю погашення, наведеної на рисунку 1.1 – це дата настання терміну оплати. Якщо термін оплати боргу ще не настав – він є поточним. У випадку, коли дебіторська заборгованість не була погашена у визначений термін (менший за рік), вона переходить у розряд простроченої. Далі таку заборгованість слід класифікувати, оцінюючи ймовірність її погашення. Це дасть змогу точніше аналізувати структуру дебіторської заборгованості та оцінювати її вплив на нормальне функціонування економічного циклу підприємства.

Нормативний підхід відіграє ключову роль в організації та веденні обліку розрахунків з дебіторами, але він не є вичерпним для ефективного управління цією складовою [43].

Класифікація дебіторської заборгованості згідно з визначеними ними критеріями дозволить збільшити надійність оцінювання та ефективно виявляти й контролювати ризики, пов'язані з потенційно проблемними заборгованостями,

наприклад, простроченою або безнадійною. Цей підхід можна кваліфікувати як «управлінський підхід». Класифікація дебіторської заборгованості за «управлінським підходом» наведено в додатку Б.

Класифікація дебіторської заборгованості на підкатегорії, враховуючи її джерело та строки сплати, сприятиме уникненню відображення значних обсягів таких зобов'язань у фінансових документах компаній. Цей метод спрямований на забезпечення більш точного та об'єктивного представлення фінансового становища підприємства та мінімізацію ймовірності фінансових втрат [25].

За методом ліквідації дебіторську заборгованість доречно розділити на грошову (що буде погашена грошима) та товарну (наданими роботами або послугами, ринкова ціна яких є еквівалентною до розміру боргу).

Відповідно до категорій дебіторів, можливо виокремити дебіторську заборгованість зовнішніх і внутрішніх замовників. До зовнішніх дебіторів належать замовники та покупці, які не є пов'язаними сторонами. До внутрішніх – структурні підрозділи (дочірні підприємства, філії, представництва та асоційовані компанії).

Відтак, розглянувши згадані вище методології, було виявлено, що спільними ознаками категоризації для управлінських потреб та для бухгалтерського врахування є метод погашення (грошовий чи негрошовий) і термін виконання зобов'язань за дебіторською заборгованістю (до або після 12 місяців з дати виникнення). Це має ключове значення з погляду менеджменту, адже впливає на платоспроможність та фінансову стабільність підприємства, а також з точки зору бухгалтерського обліку, оскільки визначає як дебіторська заборгованість буде показана у фінансових звітах.

Врахування цих двох ключових елементів – способу погашення та строку виникнення вимог – при класифікації дебіторської заборгованості сприятиме як зваженому управлінню фінансами підприємства, так і коректному представленню його фінансового стану у фінансових звітах [20].

Перелік факторів, що впливають на обсяг формування дебіторської заборгованості підприємства, визначається її типом (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Факори, що можуть впливати на виникнення та збільшення дебіторської заборгованості

Зовнішні	Внутрішні
-економічний стан;	-обсяги реалізації продукції;
-рівень розвитку ринку;	-особливості кредитної політики підприємства;
-законодавчі аспекти;	-забезпечення дебіторської заборгованості;
-галузеві фактори;	-стан контролю;
-стабільність курсу національної валюти;	-особливості маркетингової політики;
-рівень інфляції;	-політика управління дебіторською заборгованістю;
-політичний стан	-конкурентоспроможність продукції

Джерело [20]

Підприємство, яке виробляє великий обсяг продукції і прагне швидко реалізувати її або розширити ринки збуту, може надавати клієнтам пільгові умови щодо строків оплати. Від моменту відвантаження продукції або надання послуг до дати оплати клієнтом за отримані товари чи послуги на підприємстві-постачальнику виникає дебіторська заборгованість на суму реалізованої продукції.

Економічне значення розрахункових операцій з дебіторами представлено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Економічний зміст розрахункових операцій за субрахунками розрахунків з іншими дебіторами

Категорії дебіторів та кредиторів	Економічний зміст розрахунків
Підприємства та організації	За операціями некомерційного спрямування (за роботи та послуги, виконані установами зв'язку, освітніми закладами, науково-дослідними організаціями та ін.), відповідно до виконавчих документів судових інстанцій.
Персонал підприємства	Відповідно до виконавчих документів судових інстанцій, згідно з наданими безпроцентними позиками.
Квартиронаймачі	З оплати житлово-комунальних послуг.

Джерело: побудовано автором за інформацією [39]

Вірогідність і повнота даних у фінансових звітах залежить не тільки від правильного розподілу, а й від оцінки та визнання дебіторської заборгованості. Критерії, які визначають визнання дебіторської заборгованості за поставлені товари, виконанні роботи та надані послуги як актив, наведено на рис. 1.2.

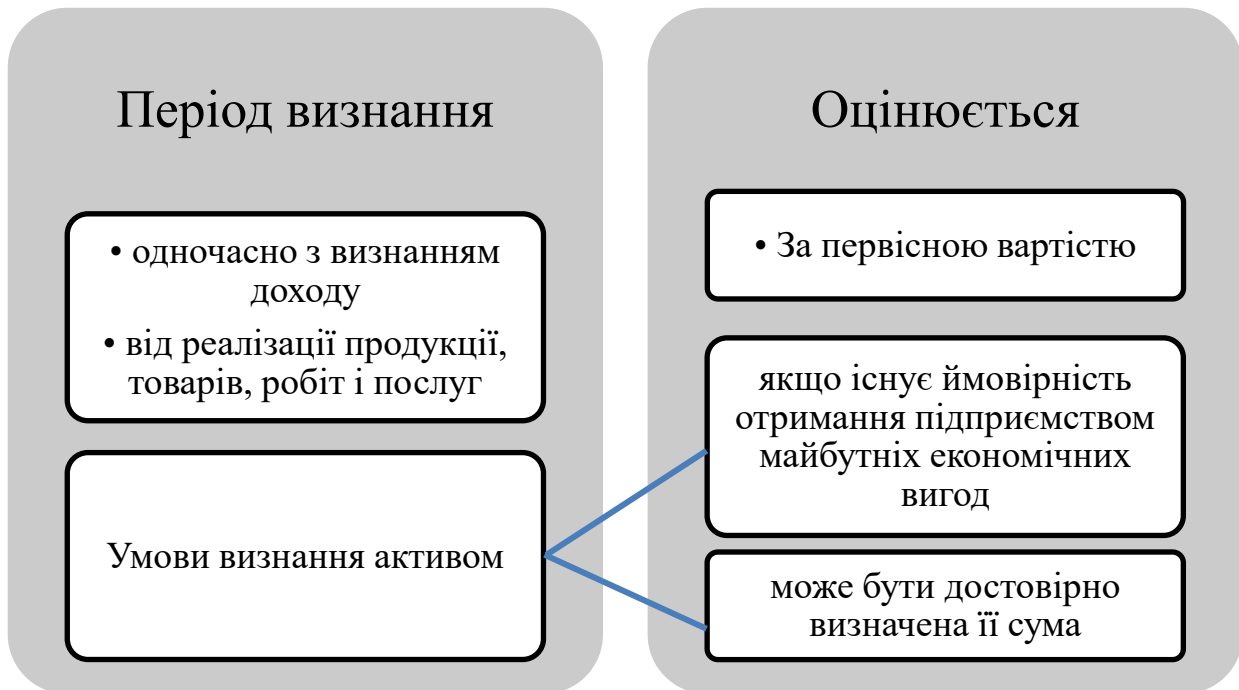

Рисунок 1.2 – Критерії, що визначають можливість визнання заборгованості клієнтів за поставлені товари, виконані роботи чи надані послуги як активу

Джерело: побудовано автором за інформацією [20]

Перш за все сума, заборгованості має відповідати визначенню активу. Тобто, очікується, що підприємство отримає економічну вигоду у майбутньому, такий як грошові кошти чи інші ресурси, у результаті цієї заборгованості.

По-друге, повинна існувати обґрунтована впевненість у тому, що економічні вигоди, пов'язані із заборгованістю, надійдуть на підприємство. Це означає, що існує достатньо доказів, наприклад, підписані договори, виставлені рахунки-фактури, або попередні результати роботи з аналогічними клієнтами, що вказують на високу ймовірність оплати.

Третім критерієм є можливість достовірного оцінювання суми дебіторської заборгованості. Тобто, підприємство повинно мати змогу надійно та об'єктивно визначити суму, яку воно очікує отримати від клієнта. Це

досягається шляхом наявності чітких умов оплати, узгоджених цін та інших даних, які дозволяють точно розрахувати заборгованість.

Оскільки дебіторська заборгованість виникає в момент визнання доходу, умови її визнання безпосередньо пов'язані з критеріями визнання доходів, згідно з «НП(С)БО 15» [14]:

- підприємство фактично передало покупцю ризики та право власності на продукцію, виконані роботи або надані послуги;
- управління товарами, а також їх контроль перейшли до покупця, і підприємство більше не здійснює його;
- сума доходу від цієї операції може бути достовірно встановлена;
- в результаті операції очікується приріст економічних вигод для підприємства, а витрати, що виникли у зв'язку з реалізацією, піддаються достовірному визначенню

Дебіторська заборгованість, що виникає за товари, роботи чи послуги, відображається в обліку за первісною вартістю, тоді як дохід від їх реалізації оцінюється за справедливою вартістю. Відповідно до положень «НП(С)БО 19», справедлива вартість — це сума, за якою актив може бути реалізований або зобов'язання погашене на умовах звичайної операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами на визначену дату [35]. Інакше кажучи, це ринкова ціна товарів чи послуг на конкретний момент часу.

Проаналізувавши взаємозв'язок між оцінкою доходів та дебіторською заборгованістю, варто відзначити, що за стандартних обставин первісна вартість операції близька до справедливої вартості. Однак є випадки, коли ці суми можуть суттєво різнитися. Прикладом є надання покупцеві знижки на реалізовані товари, роботи чи послуги. У такому разі дохід відображається у сумі, нижчій за справедливу вартість.

Іншим прикладом можуть бути повернення товарів покупцем (тоді дохід також зменшується на вартість повернутих товарів).

Після поглибленого вивчення оцінки визнання виручки та дебіторської заборгованості, можна окреслити ключові чинники, що визначають первісну вартість дебіторської заборгованості за товари, роботи й послуги (рис 1.3).

Рисунок 1.3 – Фактори впливу на первісну вартість дебіторської заборгованості

Джерело: побудовано автором за інформацією [41, с. 77-78]

Отже, аби правильно організувати облік дебіторської заборгованості на підприємствах, необхідно окреслити її класифікацію. Потрібно встановити та згрупувати заборгованість за строками її виникнення, за видами, за об'єктами обліку та терміном непогашення.

1.3. Облікова політика щодо дебіторської заборгованості в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» та її відповідність вимогам НП(С)БО

Положення щодо облікової політики та організації бухгалтерського обліку ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН», затверджені пунктом 1, визначають організацію бухгалтерського обліку [40]. Згідно з ним:

1. Компанія використовує План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій. З метою уточнення та деталізації обліково-економічної інформації,

головний бухгалтер може вводити додаткову систему субрахунків, керуючись власним розпорядженням.

2. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку покладається на генерального директора підприємства.

3. Ведення бухгалтерського обліку безпосередньо здійснює головний бухгалтер.

4. Розпорядження головного бухгалтера, які регламентують організацію та здійснення бухгалтерського обліку на підприємстві, є обов'язковими для виконання всіма структурними підрозділами та працівниками компанії.

5. Головний бухгалтер несе персональну відповідальність перед керівником підприємства.

6. Підприємство застосовує журнально-ордерну систему обліку з використанням автоматизованого програмного забезпечення "БАС".

Перелік первинної документації затверджується наказом керівництва щодо облікової політики підприємства. До цього переліку належать:

- Робочий план рахунків бухгалтерського обліку, що включає необхідні синтетичні та аналітичні рахунки для забезпечення повного і своєчасного обліку та звітності;
- Форми первинних облікових документів, які застосовуються для відображення господарських операцій, що не мають типових форм, а також документи для внутрішньої бухгалтерської звітності;
- Процедура проведення інвентаризації активів та зобов'язань;
- Методи оцінки активів і зобов'язань;
- Правила документообігу та порядок обробки облікової інформації;
- Порядок контролю за господарськими операціями;
- Інші нормативні рішення, необхідні для організації бухгалтерського обліку.

До організаційних моментів ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН», які впливають на дебіторську заборгованість компанії, можна зарахувати систему

кредитування, вдосконалення взаємодії з клієнтами та їх дослідження. Велика частина боргу відноситься до підприємств групи – рішення стосовно умов кредитування ухвалюються менеджментом ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН». Керівництво також ухвалює рішення про оплату, проводячи аналіз кожного підприємства, щоб гарантувати їх фінансову стійкість. Відтак, компанія не створює резерв сумнівних боргів [6].

До технологічних чинників, які впливають на облік дебіторської заборгованості належать автоматизація фінансових процесів, а також проведення прогнозування і контролю погашення заборгованості. Підприємство використовує електронні платіжні системи, що скорочує час розрахунків та прискорює обробку фінансових операцій.

Підприємство виконує аналіз термінів погашення активів і зобов'язань, паралельно розробляючи стратегію забезпечення власної ліквідності згідно з передбаченими строками погашення фінансових інструментів.

У визначенні дебіторської заборгованості, облікова політика визначає нормативи, що відносяться до неї. Це, наприклад, неоплачені рахунки за реалізовані товари, незавершені роботи чи надані послуги. Вона встановлює правила та процеси, що стосуються кредитування клієнтів, включно з критеріями ухвалення рішень щодо кредитування, кредитними лімітами та умовами оплати [7].

Відповідно до політики підприємства, дебіторська заборгованість трактується як «...фінансовий актив, котрий є договірним правом на отримання грошових коштів або іншого фінансового активу від іншого господарюючого суб'єкта». Вказується також, що підприємство класифікує таку заборгованість як фінансовий актив.

Регулювання методик визнання та оцінки дебіторської заборгованості обліковою політикою передбачає встановлення моменту відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності, а також методів оцінки її вартості, включаючи можливість формування резервів під сумнівні борги. Сюди

ж входить регулярний аналіз стану рахунків та своєчасне стягнення заборгованостей [13].

Згідно з положеннями облікової політики, підприємство спочатку оцінює дебіторську заборгованість за справедливою вартістю, яка визначається як сума передбачених контрактом грошових потоків на дату оцінки. Іншими словами, справедлива вартість заборгованості за товари, роботи чи послуги дорівнює сумі, яку очікується отримати при її погашенні. У подальшому така заборгованість оцінюється за амортизованою вартістю з використанням дохідного методу, який ґрунтується на припущенні, що її вартість визначається сукупністю майбутніх очікуваних надходжень, що будуть отримані від погашення.

Дохідний метод оцінювання дебіторської заборгованості зазвичай застосовується у випадках, коли інші методи оцінки, такі як метод ринкової вартості або метод нормалізованої вартості, неможливо застосувати або вони є недостатньо точними.

Підприємство ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» здійснює оцінку дебіторської заборгованості таким чином [22]:

1. Прогнозування майбутніх надходжень. Враховуються графіки платежів та інші умови взаємодії з дебіторами.
2. Визначення ставки дисконтування. Вона враховує вартість грошей з часом та специфічні ризики операцій.
3. Розрахунок теперішньої вартості. Застосовується прогноз доходів та дисконтна ставка для визначення поточної вартості дебіторської заборгованості, яка представляє собою сучасну вартість майбутніх надходжень.
4. Аналіз ризиків несплати. Оцінюються потенційні втрати вартості дебіторської заборгованості пов'язані, пов'язані з ризиком невиконання зобов'язань дебіторами. Ці ризики враховуються в оцінці.
5. Узагальнення та рішення. Після розрахунку теперішньої вартості та оцінки ризиків формується остаточна вартість дебіторської заборгованості, яка відображається у фінансовій звітності.

Використовуючи метод оцінки на основі доходу, підприємство здатне встановити справедливу вартість цих активів, базуючись на їхній теперішній вартості та оцінці ризиків невиклати. Цей метод демонструє особливу корисність, коли дебіторська заборгованість складна за структурою операцій та пов'язаними з ними ризиками, а інші методи оцінки виявляються менш інформативними.

Облікова політика ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» окреслює періодичність та формат звітності щодо дебіторської заборгованості, призначеної як для внутрішніх, так і для зовнішніх зацікавлених сторін. Вона також регулює способи взаємодії з клієнтами: розробка стратегії взаємодії для своєчасного повернення боргів, зокрема нагадування про необхідність оплати та можливість укладання угод про реструктуризацію заборгованості. Крім того, визначено методику формування резервів з сумнівних боргів та порядок їх перевірки та оновлення відповідно до фінансового стану клієнтів, включаючи варіанти узгодження платіжних графіків та надання знижок за дострокове погашення.

Відповідно до облікової політики ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН», початкова оцінка дебіторської заборгованості за реалізовані товари, виконані роботи та надані послуги здійснюється за справедливою вартістю, яка відповідає вартості операції на дату її виникнення. У подальшому така заборгованість переоцінюється за амортизованою вартістю, що визначається як сума очікуваних грошових надходжень відповідно до умов договору на момент оцінки.

Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. за номером 291 було затверджено “План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань та господарських операцій підприємств і організацій”

Його наразі впроваджено цілком у всіх суб'єктах господарювання, що використовують бухгалтерські рахунки в обліку.

Відштовхуючись від власних потреб, ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН», розробило свій робочий план рахунків. Він відображає специфіку галузі, пряму діяльності, встановлює зміст аналітичного обліку, а також характеристики облікової форми, яка використовується на підприємстві. У

ньому застосовано потрібну кількість рахунків та субрахунків, достатню для відображення господарської діяльності підприємства.

Копія облікової політики підприємства наведено в додатку В.

Вимоги «НП(С)БО 10» «Дебіторська заборгованість» передбачають необхідність відображення дебіторської заборгованості на дату балансу за чистою вартістю реалізації. Вона визначається як різниця між відображеною сумою заборгованості та сумою резерву сумнівних боргів [32]. Економічний зміст чистої вартості реалізації дебіторської заборгованості полягає у розмірі майбутніх грошових надходжень, які підприємство має право вважати наявним фінансовим ресурсом, з урахуванням можливих ризиків несплати з боку окремих дебіторів через різні організаційні, юридичні або економічні причини.

Для того щоб керівництво ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ УКРЕЙН» могло приймати управлінські рішення щодо розпорядження активами та здійснення операцій, необхідною умовою є наявність відповідної інформації для забезпечення їх фінансування. Відтак, для формування достовірної облікової інформації про очікувані грошові надходження в обліковій політиці доцільно не лише визначити методи створення резерву сумнівних боргів і способи розрахунку коефіцієнта сумнівності, але й передбачити інші важливі положення. Серед них варто виділити такі:[16]

1. Визначення переліку видів дебіторської заборгованості, щодо яких на підприємстві створюватиметься резерв сумнівних боргів. Чинне НП(С)БО 10 не встановлює чіткий перелік таких видів заборгованості. Як правило, резерв формується лише щодо поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи чи послуги.

Проте з урахуванням особливостей діяльності підприємства до цього переліку можуть бути включені й інші види заборгованості, наприклад, за розрахунками з претензій або з відшкодування матеріальних збитків тощо.

2. Методичні підходи до класифікації дебіторської заборгованості за строками її погашення базуються на вимогах Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 (НП(С)БО 10). Відповідно до цього

стандарту, у фінансовій звітності має бути обов'язково представлена інформація про обсяг поточної дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію, товари, виконані роботи чи надані послуги з розподілом за термінами її погашення.

Для реалізації цього положення необхідно визначити, яка саме методика буде застосовуватись для класифікації заборгованості за періодами прострочення: за даними останніх шести місяців або за даними за попередні три роки.

З метою забезпечення повноти цієї аналітичної інформації потрібно належним чином організувати облік первинного визнання дебіторської заборгованості та її оцінювання, дотримуватись встановлених строків погашення та фіксувати факти погашення або визнання заборгованості безнадійною у відповідних облікових періодах [15].

3. Визнання та оцінка дебіторської заборгованості є одним із ключових аспектів її обліку. У випадку визнання доходу від операцій з афілійованими особами застосовуються інші методи оцінювання, ніж при звичайній реалізації продукції, робіт або послуг третім сторонам. У зв'язку з цим, під час розробки облікової політики щодо дебіторської заборгованості слід чітко визначити перелік афілійованих осіб, а також методи оцінки доходів від операцій з ними.

Доцільно також передбачити можливість створення резервів для покриття потенційних збитків, що можуть виникнути внаслідок операцій з афілійованими особами. Включення відповідних положень до розпорядчого документа, який визначає облікову політику підприємства, сприятиме формуванню повної та достовірної інформації про стан дебіторської заборгованості, об'єктивній оцінці очікуваних грошових надходжень, а також забезпеченню належного контролю за дотриманням строків погашення боргів. У результаті це дозволить знизити ризики фінансових втрат, пов'язаних із визнанням дебіторської заборгованості безнадійною [39].

РОЗДІЛ 2

СТАН ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»

2.1. Документування операцій з дебіторською заборгованістю на ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»

Кожна поява дебіторської заборгованості вимагає документального підтвердження, оскільки, за словами Юлії Гужел: «Підґрунтям для бухгалтерського обліку господарських операцій з дебіторами є первинні документи які засвідчують факти здійснення господарських операцій. Первинні документи потрібно складати під час здійснення господарської операції, або ж, якщо це неможливо відразу після її завершення. З метою контролю та впорядкування обробки даних на основі первинних документів можуть складатись зведені облікові документи [59, с.81-90]

Таким чином, для своєчасного та коректного відображення дебіторської заборгованості в обліку необхідно забезпечити підготовку первинних документів, що відповідають вимогам чинного законодавства. Дата складання таких документів повинна максимально збігатися з моментом здійснення господарської операції або бути якомога ближчою до нього.

При цьому потрібно пам'ятати що є перелік дебіторів, взаємини з якими здебільшого базуються на договірних умовах. До таких дебіторів належать замовники. Найважливішим елементом договорів з замовником є розділ «Вартість наданих послуг та порядок оплати».

У цьому пункті контракту контрагенти визначають, яким чином здійснюватимуться фінансові операції за угодою:

- часові рамки (передоплата чи відтермінування платежу);
- метод оплати;
- терміни постачання товарів.

Виходячи з положень договорів, відбувається реалізація виготовленої продукції або придбання необхідних матеріальних активів, тому ретельний підхід до організації договірної діяльності на підприємстві є ключем до своєчасного врегулювання дебіторської заборгованості. Варто підкреслити, що в цьому процесі завжди потрібно аналізувати та фіксувати як виникнення дебіторської заборгованості так і її погашення, оскільки ці етапи оформлюються по-різному [9].

Організуючим елементом організації документування операцій з дебіторською заборгованістю є графік (табель-графік) документообігу (наведено в додатку Г).

В ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» у графіку документообігу висвітлюються такі пункти:

- найменування документа;
- тип документа та структурний підрозділ, який його складає;
- підґрунтя для створення документа;
- посадова особа, яка підписує документ;
- вимоги щодо застосування цифрового підпису, сертифіката ключа та посиленого сертифіката ключа;
- строки створення документа;
- термін відправлення або отримання документа (відповідно до умов договорів);
- способи відправлення, отримання або передачі документа (інструменти інформаційно-телекомунікаційного зв'язку: факс, електронна пошта, мережа Інтернет, пошта);
- строки проведення в обліку;
- структурний підрозділ, якому передається документ;
- обліковий регістр, де фіксується або з яким співставляється документ;
- термін зберігання документа.

Основні документи з виникнення та погашення дебіторської заборгованості за настані послуги відображені в табл. 2. 1.

Таблиця 2.1 – Документування операцій з дебіторської заборгованості

№з/п	Вид дебіторської заборгованості	Документи
1	Майно, що передано у фінансову оренду	Нарахування заборгованості за фінансовою орендою відбувається відповідно до умов договору оренди, акту приймання-передачі основних засобів переведення дебіторської заборгованості до складу поточної – на підставі довідок бухгалтерії.
2	Розрахунки: - з вітчизняними замовниками	Накладна, рахунок-фактура, акт прийнятих робіт (послуг), податкові накладні, товарно-транспортні накладні, товарні накладні, виписки банку
3	– з іноземними замовниками	Комерційні папери (рахунки-фактури), супровідні документи (залізнична накладна, авіа накладна, коносамент, товарно-транспортна накладна, пакувальні листи), платіжні доручення про переведення сум митних платежів та інших податків на рахунки митних органів, бухгалтерський розрахунок про наявність курсових різниць, банківські виписки.
4	Резерв сумнівних боргів	Довідка та розрахунок бухгалтерії
5	Розрахунки: - за виданими авансами	Виписка банку
6	- з підзвітними особами	Авансовий звіт з доданими виправдовуючими документа, ПКО, ВКО
7	- за нарахованими доходами	Довідка та розрахунок бухгалтерії
8	- за претензіями	Претензія, акт приймання вантажу, постанова судових органів (арбітражу), письмовий дозвіл постачальника на заявлену претензію, банківська виписка
9	- за відшкодуванням завданих збитків	Протокол засідання інвентаризаційної комісії, наказ керівника, документи, що засвідчують внески щодо відшкодування матеріальних збитків (накладна, ПКО та ін.).
10	- за позиками членам кредитних спілок	Договір між членами кредитних спілок, ВКО, платіжні інструкції авізо про оприбуткування майна учасником, який веде спільні справи
11	- з іншими дебіторами	ПКО, ВКО, накладна, рахунок, виписка банку тощо.

Джерело: побудовано автором за інформацією [27,28]

У процесі фіксації фінансових операцій з клієнтами та контрагентами, виокремлюються два типи первинної документації, що слугують базисом для обліку виникнення і списання дебіторської та кредиторської заборгованостей

(рис. 2.1). Розрахунки за надані послуги здебільшого виконуються безготівковим способом.

Порядок створення та передання документів регламентується умовами укладеного договору. На підприємстві відповідальність за оформлення та рух документації, пов'язаної з розрахунками з клієнтами та замовниками, несуть бухгалтер, який здійснює облік відповідних операцій, та менеджер з продажу, що готує необхідні документи і передає їх до бухгалтерії.

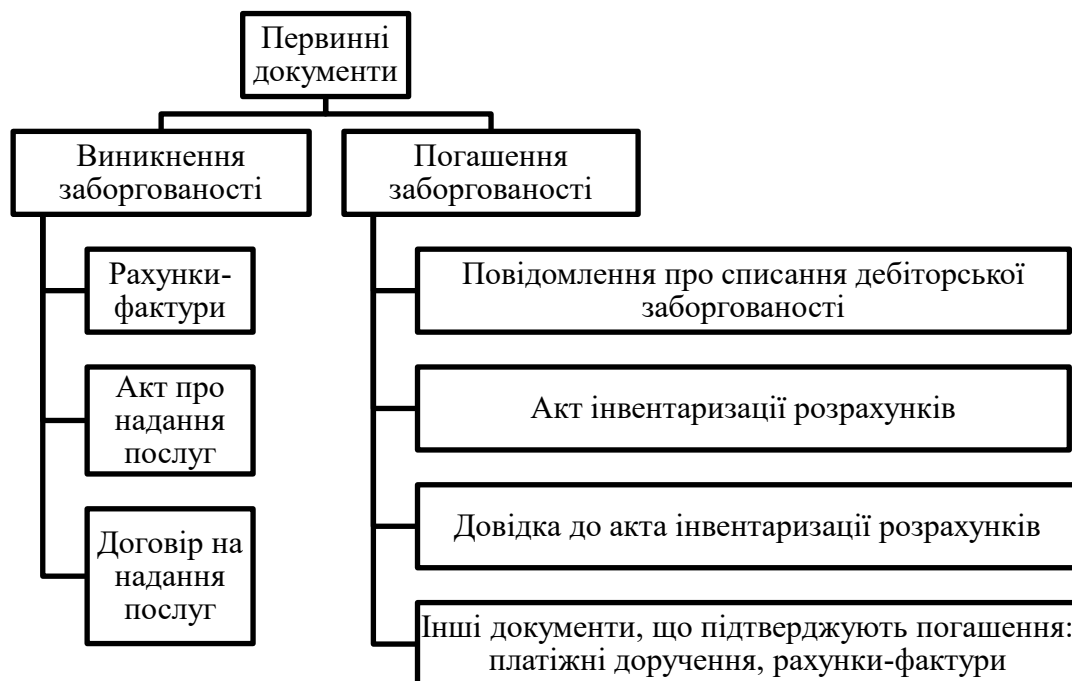

Рисунок 2.1 – Документування виникнення та погашення дебіторської заборгованості замовників у ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» [40]

Слід звернути увагу на специфіку документального оформлення взаєморозрахунків із покупцями та замовниками у випадках, коли договором передбачена передоплата. У такій ситуації підприємство спочатку виставляє рахунок, на підставі якого клієнт здійснює оплату за продукцію. Варто зазначити, що процес документального супроводу розрахунків із замовниками ускладнюється, якщо підприємство-постачальник зареєстроване як платник податку на додану вартість.

У такому випадку підприємство-продавець має на основі документів про реалізацію продукції за першою подією сформувати податкову накладну та зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних. Податкова накладна є первинним документом, який дає змогу покупцю нарахувати податковий кредит, а постачальнику — відобразити податкові зобов'язання [26].

Податкову накладну слід виписувати на кожне повне або часткове постачання товарів (готової продукції, послуг) чи отримання коштів. Право підпису таких накладних має головний бухгалтер або уповноважена ним особа, якій підприємство надало електронний цифровий підпис. Всі оформлені податкові накладні враховуються при розрахунку податку на додану вартість, що підлягає сплаті до бюджету, а контроль за їх оформленням та обліком здійснюється державними органами через систему електронного адміністрування ПДВ.

Первинний облік з розрахунків із замовниками послуг здійснюється за допомогою такого основного документу, як Акт про надання послуг. Його складають у двох примірниках, де зафіксовано відомості про надані послуги та їхню вартість. Один примірник зберігається на підприємстві, а другий передається замовнику. На підставі цього Акту дебітори проводять розрахунки з підприємством. Відтак, первинними документами, що оформлюють операції з надання різних послуг, є договір, акт надання послуг та платіжні документи [36].

Окрім розрахунків з замовниками у ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН», як було вказано раніше, нерідко виникає дебіторська заборгованість за розрахунками з постачальниками матеріальних цінностей. Причиною появи такої заборгованості є здійснення передплати за виробничі запаси чи різні види послуг.

Процедура оформлення операцій із розрахунків з постачальниками подібна до оформлення розрахунків з покупцями, але в цих випадках підприємство-дебітор виступає у ролі покупця, а погашення дебіторської заборгованості за наданими авансами здійснюється через отримання відповідних цінностей.

Інколи держава може бути дебітором підприємства. Виникнення такого виду заборгованості зумовлене переважно передоплатами за конкретні податки, які сплачує підприємство. Підґрунтям для нарахування податків та їх переведення до бюджету є Податкові декларації, а оплата виконується на основі платіжних доручень [26].

Певну частку у взаєморозрахунках з дебіторами в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» мають операції з підзвітними особами. Підзвітні особи – це працівники підприємства, котрим надаються кошти для господарських потреб або відряджень. Підґрунтям для надання коштів підзвітній особі є розпорядження керівника підприємства щодо здійснення вказаних виплат або наказ про направлення у відрядження. Видача коштів підзвітній особі оформлюється видатковим касовим ордером, якщо кошти виплачуються з каси, або платіжним дорученням, якщо кошти перераховуються на особисту банківську картку підзвітної особи [24].

У будь-якому випадку, у момент перерахування коштів виникає дебіторська заборгованість, яка погашається після того, як підзвітна особа звітує про використання отриманих коштів або повертає невикористаний залишок. Після виконання відповідного завдання підзвітні особи складають «Звіт про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт» за типовою формою, який після затвердження керівником слугує підставою для погашення дебіторської заборгованості.

Дослідження виявили, що серед дебіторів ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» періодично фігурують власні працівники. Їм надають короткотермінові позики, обумовлені різними обставинами. Зокрема, з відома керівництва, працівники можуть отримувати безвідсоткову фінансову допомогу для медичних потреб чи вирішення інших життєвих ситуацій. Надання позики реалізується на основі договору та оформлюється видатковим касовим ордером або платіжним дорученням, якщо кошти переказуються на банківську карту співробітника. Повернення такої дебіторської заборгованості відбувається або через утримання з нарахованої зарплати [5].

Варто відмітити, що усі первинні документи на підприємстві стосовно обліку дебіторської заборгованості мають складатися із застосуванням бланків типових форм. Навіть якщо відвантажувальні документи генеруються у бухгалтерській програмі, яка використовується на підприємстві, їхнє роздрукування та підпис з боку покупця і постачальника є обов'язковим. Однак податкові накладні створюються та підписуються в системі електронного документообігу, і окремого друку не вимагають.

Отже, облік дебіторської заборгованості у ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» ведеться на основі господарських договорів та вихідних документів, які фіксують факт проведення фінансової операції встановленої форми. Первинний облік є наріжним каменем організації поточного обліку та достовірного відображення відомостей про дебіторську заборгованість у звітності.

Організація документообігу повинна передбачати створення та затвердження графіка документообороту та комплекту первинних документів для фіксації виникнення та ліквідації дебіторської заборгованості, які стануть фундаментом для побудови цілісної системи обліку розрахунків з дебіторами на підприємстві [44].

Обов'язковим є затвердження та оформлення додатком до облікової політики списку осіб, уповноважених підписувати документи, з обов'язковим ознайомленням з ним працівників бухгалтерії, які здійснюють їх обробку. В цьому ж додатку представлені інструкції щодо використання факсиміле для певних документів, основної та додаткових печаток підприємства, а також його штампів. У графіку документообігу підприємства затверджені ключові положення з організації інвентаризації, оформлення її результатів та відображення їх в обліку.

Для забезпечення своєчасної та якісної інвентаризації розрахунків бухгалтер із фінансово-розрахункових операцій наприкінці кожного місяця готує Акт звірки заборгованості (додаток Е) та надсилає його контрагентам. Цей Акт формується як витяг з аналітичної картки розрахунків із контрагентом і містить таку інформацію: найменування контрагента, його реквізити, початкове

сальдо розрахунків (підтверджене результатами попередньої звірки), дебетові й кредитові обороти за кожним договором, номери та дати первинних документів, кінцеве сальдо на кінець місяця за даними нашого обліку, а також виявлені розбіжності з обліковими даними контрагента.

2.2. Синтетичний та аналітичний облік дебіторської заборгованості за надані послуги ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН»

Організація обліку послуг - ключовий елемент фінансового управління компанією ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН». Цей процес включає фіксацію, моніторинг та детальне дослідження всіх операцій, пов'язаних з продажем товарів, виконанням робіт та наданням послуг. Аналітичний облік операцій з дебіторами за товари, роботи та послуги передбачає поглиблений розгляд та аналіз кожної операції з дебіторами для оптимізації фінансового менеджменту підприємства.

Такий облік дозволяє відстежувати рух фінансових ресурсів, детально розглядати операції та виявляти тренди та ризики. Україна використовує систему бухгалтерського обліку, що відповідає Міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ) і вимагає застосування конкретних бухгалтерських рахунків для обліку операцій з дебіторами за товари, роботи та послуги [29].

В ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» аналітичний облік взаєморозрахунків із клієнтами та замовниками ведеться індивідуально для кожного з них з урахуванням кожного виставленого рахунку на оплату. Для цього використовується реєстр дебіторів, в якому фіксуються найменування дебіторів, дата та документ, що підтверджують виникнення заборгованості, а також сума, дата і документ, які засвідчують її погашення [46].

Аналітичний облік дебіторської заборгованості організовується згідно з розподілом, представленим у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналітичний облік дебіторської заборгованості у ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»

Шифр та назва рахунку	Аналітичний облік
16 "Довгострокова дебіторська заборгованість"	Аналітичний облік довгострокової дебіторської заборгованості здійснюється окремо для кожного дебітора, залежно від виду заборгованості, а також враховуючи терміни її виникнення та погашення.
36 "Розрахунки з покупцями і замовниками"	Формування аналітичного обліку має гарантувати доступ до даних щодо заборгованостей, терміни оплати яких ще не настали, а також інформацію про прострочені заборгованості. Аналітичний облік взаєморозрахунків з покупцями і замовниками ведеться окремо по кожному покупцеві та замовникові, фіксуючи інформацію по кожному виставленому для оплати рахунку.
37 "Розрахунки з різним дебіторами"	Аналітичний облік здійснюється окремо для кожного дебітора, з урахуванням видів заборгованості, дат її виникнення та погашення. Аналітичний облік при взаєморозрахунках з підзвітними особами ведеться по кожній підзвітній особі, при позиках членам кредитних спілок – по кожному члену, при розрахунках з працівниками – по кожному з них.
38 "Резерв сумнівних боргів"	Аналітичний облік ведеться залежно від обраного методу нарахування резерву сумнівних боргів: або в розрізі боржників, або з урахуванням строків непогашення дебіторської заборгованості.

Джерело: побудовано автором за інформацією [46]

Обліковими регістрами для рахунку 36 "Розрахунки з покупцями і замовниками" слугують журнал 3 (Розділ І) та відомість 3.1, де інформація подана в аналітичному розрізі.

Обліковим регістром для рахунків 16, 37 та 38 є журнал 3. Аналітичний облік операцій за рахунком 37 здійснюється у відомості 3.2, що додається до журналу 3 [23].

Для узагальнення інформації про дебіторську заборгованість, списану з балансу через неплатоспроможність боржників, а також про суми непокритих нестач і втрат від псування оборотних та необоротних активів, застосовується субрахунок 071 «Списана дебіторська заборгованість» позабалансового рахунку

07 «Списані активи». Суми заносяться на цей субрахунок одночасно зі списанням відповідної суми сумнівної дебіторської заборгованості.

Сума списаної дебіторської заборгованості в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» зберігається на відповідному субрахунку протягом щонайменше трьох років з моменту списання для контролю можливості її стягнення у разі покращення фінансового стану боржника. Остаточне списання з цього субрахунку відбувається після отримання відповідної суми у порядку відшкодування, що відображається одночасно за дебетом рахунків грошових коштів або інших активів і кредитом субрахунку 716 «Відшкодування раніше списаних активів», або ж у разі завершення терміну обліку такої заборгованості [54].

Аналітичний облік на позабалансовому рахунку 071 "Списана дебіторська заборгованість" ведеться окремо для кожного боржника.

Заборгованість, відображена на субрахунках 163, 377 "Розрахунки з іншими дебіторами", охоплює різні за своєю економічною сутністю та змістом розрахунки з юридичними та фізичними особами.

Рахунок 36 у бухгалтерському обліку України належить до групи рахунків "Розрахунки з покупцями та замовниками". Цей рахунок використовується для обліку сум, які покупці та замовники зобов'язані сплатити підприємству за придбані товари, виконані роботи чи надані послуги.

Рахунок 36 включає операції з утворенням заборгованості замовників за реалізовані товари та заборгованості замовників за надані послуги або виконані роботи. Він відіграє важливу роль у визначенні сум, що покупці та замовники повинні сплатити підприємству, та у відображенні зобов'язань перед ними. Рахунок 36 дає змогу контролювати терміни платежів і управляти дебіторською заборгованістю [61].

До цього рахунку відкривають субрахунки: – 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»; – 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»; – 363 «Розрахунки з учасниками ПФГ»; – 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням».

За дебетом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт і наданих послуг (зокрема за бартерними угодами), що включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори й обов’язкові платежі, які слід перерахувати до бюджетів і позабюджетних фондів, та які враховані у вартості реалізації. За кредитом відображаються кошти, що надійшли на рахунки підприємства в банках, у касу, а також інші види розрахунків. Сальдо цього рахунку показує заборгованість покупців і замовників за отриману продукцію (роботи, послуги) [55].

В ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» аналітичний облік розрахунків із замовниками ведеться окремо за кожним замовником та за кожним виставленим рахунком на оплату. Цей порядок затверджено в Наказі про облікову політику підприємства. Для ведення аналітики розрахунків з дебіторами використовується реєстр дебіторів, у якому фіксуються назви дебіторів, дати та документи, що підтверджують виникнення заборгованості, а також суми, дати й документи, які засвідчують погашення дебіторської заборгованості.

Основні операції на підприємстві, що фіксуються за кредитом рахунку 36, охоплюють [56]:

- розрахунки замовників за виконані роботи чи надані послуги;
- надходження оплати від замовників за завершені роботи або надані послуги;
- отримання авансів від замовників для забезпечення майбутніх операцій (надання послуг в майбутньому).

Типові проводки, що відображають виникнення та погашення дебіторської заборгованості, подано у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Відображення в обліку операцій з виникнення та погашення дебіторської заборгованості за надані послуги в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дебет	Кредит	
На умовах наступної оплати				
1.	Надано замовнику послуги	361	703	6000

2.	Податкові зобов'язання з ПДВ	703	641	1000
3.	Собівартість послуг	903	231	3200
4.	Отримано оплату від замовника	311	361	6000
5.	Відкориговано дохід на суму знижки	704	361	2000
6.	Відкориговано ПДВ на знижку	641	704	200

Продовження таблиці 2.4

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дебет	Кредит	
На умовах попередньої оплати				
1.	Отримано передплату від замовника	311	681	54000
2.	Податкові зобов'язання з ПДВ	643	641	9000
3.	Надано замовнику послуги	361	703	54000
4.	Списано податкові зобов'язання з ПДВ	703	643	9000
5.	Собівартість наданих послуг	901	231	30000
6.	Залік заборгованості із замовником	681	361	54000
На умовах часткової попередньої оплати				
1.	Отримано передплату від замовника	311	681	30000
2.	Податкові зобов'язання з ПДВ	643	641	5000
3.	Надано замовнику послуги	361	703	57000
4.	Списано податкові зобов'язання з ПДВ	703	643	5000
5.	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	703	641	4500
6.	Собівартість готової продукції	901	231	32000
7.	Отримано решту коштів від замовника	311	361	27000
7.	Залік заборгованості з замовником	681	361	30000

Джерело: побудовано автором за інформацією [57]

Так як, підприємство надає послуги не тільки вітчизняним клієнтам, але й іноземним, то може виникати дебіторська заборгованість перед закордонними контрагентами. Типовий приклад бухгалтерських записів щодо повернення демонструється у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Відображення в обліку операцій з надання послуг іноземним клієнтам

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дебет	Кредит	
1.	Надано послуги (курс 42 грн/Євро)	362	703	<u>210 000</u> 5 000
2.	Відображено собівартість наданих послуг	903	231	140 000
3.	Отримано оплату від іноземного контрагента на валютний рахунок (за курсом НБУ на дату надходження 43 грн/Євро)	312	362	<u>215 000</u> 5 000

4.	Відображено курсову різницю	362	714	5 000
----	-----------------------------	-----	-----	-------

Джерело: побудовано автором за інформацією [58]

Цей різновид заборгованості виникає через несплату боргів іноземними контрагентами, що може вплинути на ліквідність і фінансове становище компанії.

Дебіторська заборгованість іноземних замовників у бухгалтерському обліку відображається з врахуванням специфіки міжнародних фінансових транзакцій. Зокрема, дебіторська заборгованість іноземних замовників вимірюється в іноземній валюті, оскільки операції з покупцями здійснюються у різних валютах. Для перерахунку сум в іноземній валюті в еквівалентну суму в базовій валюті підприємства застосовується курс обміну валют.

Нарахування резерву сумнівних боргів – це стандартна практика бухгалтерського обліку, в якій підприємство створює фінансовий резерв для покриття можливих збитків, що можуть виникнути внаслідок несплати дебіторами (клієнтами) своїх фінансових зобов'язань. Ця практика використовується для врахування ризику несплати дебіторами та відображення цього ризику у фінансовій звітності підприємства.

Резерв сумнівних боргів формується для покриття потенційних втрат внаслідок невиплати дебіторами своїх фінансових зобов'язань. Відповідно, нарахування резерву сумнівних боргів розглядається як витрата, та фіксується на рахунку 38 через створення бухгалтерської проводки, де обсяг нарахування відображається в бухгалтерському обліку.

Після формування резерву керівництво ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» визначає його величину, спираючись на обґрунтування. Це рішення, як правило, ґрунтується на аналізі ризику неспроможності дебіторів виконати зобов'язання та узгоджується з юридичними нормами й бухгалтерськими принципами.

Дані про резерв сумнівних боргів, зокрема його розмір, здебільшого включаються до фінансової звітності компанії, скажімо, у примітки до фінансових звітів. Це робиться задля підвищення прозорості та надання більшої інформації у фінансовому звіті [53].

Ведення обліку сумнівних боргів допомагає підприємству управляти ризиками несплати та брати до уваги ці ризики у фінансовій звітності, що покращує оцінку фінансової стійкості підприємства. Фіксація сумнівного боргу в обліку підкреслює об'єктивність та консервативний підхід компанії до оцінки власного фінансового становища. Це також може впливати на показники прибутковості та здатність компанії виконувати фінансові зобов'язання.

У більшості ситуацій, коли борг визнається сумнівним, компанії можуть вживати відповідних заходів. Наприклад, це може бути поглиблений аналіз кредитоспроможності клієнта, укладення угод щодо реструктуризації боргу або, навіть, подача позову для його стягнення [57].

Аналітичний облік дебіторської заборгованості здійснюється поетапно:

1. Дебіторську заборгованість розділяють на аналітичні рахунки, враховуючи види операцій, контрагентів, номенклатуру товарів або інші важливі показники.
2. Кожна операція фіксується окремо з використанням аналітичних рахунків, що дає змогу встановити всі подробиці кожної угоди.
3. Моніторинг заборгованості кожного клієнта сприяє оперативному реагуванню на будь-які зміни у графіках платежів та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.
4. Завдяки аналітичному обліку створюються звіти, що забезпечують всебічний аналіз дебіторської заборгованості, та дають змогу виявити найважливіші тенденції.
5. На основі даних аналітичного обліку розробляються стратегії управління дебіторською заборгованістю, серед яких: надання знижок за дострокову оплату або вжиття заходів для покращення платіжної дисципліни [52].

Синтетичний облік операцій ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» з дебіторами за послуги містить узагальнені дані про всі фінансові взаємодії з тими, хто має борг перед підприємством. На основі цього обліку готуються різноманітні фінансові звіти та проводиться аналіз операцій з дебіторською заборгованістю. Це важливо

для керівництва, щоб приймати обґрунтовані рішення щодо управління та планування фінансових потоків. Належна організація синтетичного обліку дебіторів сприяє ефективному веденню бухгалтерського обліку та контролю за фінансовими операціями, що виникають під час продажу продукції, робіт та послуг клієнтам [51].

Синтетичний облік ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» розпочинається зі створення рахунку «Дебіторська заборгованість» у головній бухгалтерській книзі. На цьому рахунку відображаються операції з дебіторами та відповідні суми. Менеджмент встановлює терміни оплати для кожного клієнта та кожної операції, що допомагає визначити терміни виконання операцій та управляти ліквідністю.

Використання облікових номенклатур дозволяє чітко виявити структуру і природу дебіторської заборгованості, що сприяє ефективному управлінню фінансами та покращенню бізнес-процесів. Облікові номенклатури, що використовуються для обліку дебіторської заборгованості, містять рахунки та коди, які призначені для ідентифікації та класифікації заборгованості в бухгалтерському обліку підприємства [34].

Ці складники можуть бути різними, враховуючи індивідуальні потреби бізнесу та особливості його бухгалтерської системи. Ключовим є ретельне опрацювання облікової номенклатури, що гарантує точність та ефективність обліку дебіторської заборгованості.

Незалежно від пріоритету, тобто чи то спочатку надання сервісу, чи отримання грошей, головбух компанії, керуючись правилом "першої події", мусить виписати податкову накладну, що підтверджує появу податкових зобов'язань з ПДВ, і внести її в Єдиний реєстр податкових накладних (ЄРПН). Як уже згадувалося, облік дебіторської заборгованості з клієнтами та замовниками, а також виданих авансів при розрахунках з постачальниками та підрядниками в компанії автоматизовано за допомогою відповідного програмного забезпечення "БАС" [48].

Програма відкриває шлях до повної автоматизації процесів, пов'язаних з прибутком і вибуттям товарів. Для реєстрації факту отримання готової продукції використовується документ під назвою «Надходження готової продукції». З його допомогою у базу даних вносяться дані про ціну, назву продукції та інші необхідні характеристики. Хоча, первинні документи, що стосуються оприбуткування продукції на виробництві, все ще частково заповнюються вручну. Це пов'язано з тим, що цей процес автоматизований лише частково. Крім того, можливості програми щодо формування звітів за договорами з клієнтами та замовниками, про які йшлося вище, у господарстві не використовуються [47].

Аналітичний облік операцій з покупцями та замовниками, як і виданими авансами, на досліджуваному підприємстві ведеться по кожному клієнту, замовнику або дебітору окремо, плюс по рахунках до оплати та окремо по кожній операції. Таку систему аналітичного обліку підтримує впроваджена на підприємстві програма "БАС: Бухгалтерія". Реєстрами аналітичного обліку виступають «Аналіз рахунку» або ж «Аналіз субконто» для певного рахунку. Разом з тим, на нашу думку, потенціал бухгалтерської програми на підприємстві використано не повністю, адже вона дає змогу отримати значно глибшу аналітику щодо розрахунків з дебіторами.

У свою чергу, аналітичний облік досліджуваної дебіторської заборгованості необхідно організувати таким чином, аби він забезпечував формування та вчасне надання управлінському персоналу підприємства потрібної інформації, яка сприятиме якнайшвидшому її погашенню.

В ході ведення діяльності у ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі УКРЕЙН» періодично виникає дебіторська заборгованість в розрахунках з бюджетом щодо податків. Здебільшого це зумовлено операціями нарахування та сплати податку на додану вартість, коли сума податкового кредиту в окремі звітні періоди переважає суму податкового зобов'язання [44].

Сума такого перевищення фіксується як дебетове сальдо на рахунку 6411 «Розрахунки з податку на додану вартість». Зазвичай, підприємство не клопочеться про повернення цієї суми на свій рахунок, а залишає її для

погашення в майбутніх звітних періодах. Головним документом, який підтверджує існування дебіторської заборгованості з розрахунків із бюджетом, виступає Акт звірки. Цей же документ підтверджує наявність переплат з певних податків.

2.3. Розкриття інформації про дебіторську заборгованість за надані послуги у фінансовій та внутрішньогосподарській звітності ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ УКРЕЙН»

Фінансова звітність – це структурований набір документів та відомостей, що описує фінансове становище та здобутки підприємства за конкретний проміжок часу.

Зазвичай, цей проміжок – це один фінансовий рік. Фінансова звітність є критично важливою для внутрішнього та зовнішнього аналізу підприємства, а також для прийняття рішень управлінського та інвестиційного характеру.

Основна мета фінансової звітності полягає в забезпеченні зацікавлених сторін ясною та об'єктивною інформацією про фінансовий стан, результати діяльності та рух капіталу підприємства. Користувачами фінансової звітності виступають фізичні та юридичні особи, які потребують відомостей про діяльність підприємства для прийняття рішень [10, ст. 3].

Дебіторська заборгованість – ключовий компонент фінансової звітності кожного підприємства. Цей показник розкривається у різних частинах фінансового звіту і має великий вплив на фінансову стійкість компанії та її здатність до ліквідності. Створення фінансової інформації регулюється НП(С)БО 1 [31].

На основі інформації, що міститься у відкритих на підприємстві рахунках для обліку дебіторської заборгованості, формується фінансова звітність компанії. Це свідчить про те, що дані поточного обліку узагальнюються в підсумковому обліку, який є третім етапом організації облікового процесу.

Слід звернути увагу, що в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» для обліку дебіторської заборгованості ведеться кілька окремих рахунків, тому необхідно проаналізувати методи синтетичного та аналітичного обліку для кожної категорії дебіторів. Особливо важливо, що залишки цих рахунків при складанні фінансової звітності відображаються у різних статтях Балансу (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Джерела інформації для відображення дебіторської заборгованості в звітності ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН»

Вид заборгованості	Рахунок обліку	Відображення в Ф. № 1 «Баланс»
1	2	3
Заборгованість за готову продукцію, послуги, роботи	Дебетове сальдо рахунка 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями та замовниками»	Рядок 1125
Заборгованість за авансами виданим	Дебетове сальдо рахунка 371 «Розрахунки за авансами виданими»	Рядок 1130
Заборгованість за розрахунками з бюджетом	Дебетове сальдо рахунка 641 «Розрахунки за податками»	Рядок 1135
Заборгованість підзвітних осіб	Дебетове сальдо рахунка 372 «Розрахунки з підзвітними особами»	Рядок 1155
Інша дебіторська заборгованість	Дебетове сальдо рахунка 377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	Рядок 1155

Джерело: побудовано автором за інформацією [41]

З таблиці 2.7 стає зрозуміло, що дані щодо дебіторської заборгованості покупців і замовників узагальнюються на підприємстві на рахунку 36 під назвою «Розрахунки з покупцями та замовниками». На підприємстві відкритий лише один субрахунок 361, який називається «Розрахунки з вітчизняними покупцями та замовниками». Взаєморозрахунки з покупцями та замовниками проводяться, використовуючи як попередню оплату, так і оплату після поставки.

Дебіторська заборгованість – це гроші, які підприємство розраховує отримати від своїх замовників або інших боржників протягом одного року. У бухгалтерському балансі цей показник є активом і визначається на основі розрахунків та договорів з контрагентами. Відображається в рядку "1125" розділу "Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги" як складова

поточних активів. Дебіторська заборгованість вказується за чистою вартістю реалізації, тобто за відрахуванням резерву сумнівних боргів.

Дебіторська заборгованість має важливе значення для грошових потоків компанії, оскільки надходження від дебіторів безпосередньо впливають на фінансові операції. Ефективне управління дебіторською заборгованістю сприяє збільшенню ліквідності та позитивно впливає на рух грошових коштів, що є критично важливим для фінансової стабільності компанії [19, с. 118]. Відображається в кодовому рядку «3000» як частина надходжень "Від реалізації продукції".

Баланс та Звіт про рух грошових коштів ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» представлено у Додатку Д.

Примітки до фінансової звітності мають критичне значення, адже сприяють глибшому розумінню та наданню додаткових пояснень щодо дебіторської заборгованості. У цих примітках, що стосуються дебіторської заборгованості, можна знайти розшифрування ключових засад та політик, на основі яких визнається та оцінюється дебіторська заборгованість. Це включає розкриття інформації про періоди оплати, критерії фінансової неспроможності та інші важливі аспекти.

Необхідно також наводити інформацію про ризики, пов'язані з дебіторською заборгованістю, та методи формування резерву сумнівних боргів.

На додачу, підприємство ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» розкриває інформацію про розподіл дебіторської заборгованості за різними категоріями, типом клієнтів і асортиментом реалізованої продукції. Крім того, надається інформація про головних клієнтів, які мають значний вплив на загальну суму дебіторської заборгованості, і підкреслюється наявність цієї заборгованості перед пов'язаними сторонами.

Відображення заборгованості дебіторів у фінансових звітах підприємства здатне зустрічати низку викликів, які позначаються на об'єктивності та надійності фінансової інформації.

Насамперед, дебіторська заборгованість містить в собі суми, які передбачається отримати від клієнтів. Проте, присутній ризик неспроможності дебіторів розрахуватися, особливо в умовах економічної нестабільності. З цієї причини, встановлення адекватних резервів для компенсації ймовірних збитків може виявитися непростою задачею і є проблемним моментом при відображенні дебіторської заборгованості за реалізовані товари, виконані роботи чи надані послуги. Також умови договорів з клієнтами, такі як терміни оплати та можливі знижки, не завжди виконуються належним чином, що здатне вплинути на точність відображення дебіторської заборгованості та вимагати коригувань у фінансовій звітності [2].

У випадках здійснення операцій в різноманітних валютах, коливання валютних курсів можуть впливати на вартість дебіторської заборгованості. Визначення коректного обмінного курсу та правильне відображення наслідків таких коливань являє собою важливу задачу.

Дебіторська заборгованість в іноземній валюті показується в гривнях на дату складання звітності.

Зміни у законодавстві та бухгалтерських стандартах можуть справляти вплив на ведення обліку та відображення дебіторської заборгованості, що потребує внесення відповідних коригувань та пристосувань [1].

2.4. Аналіз операцій з дебіторською заборгованістю за надані послуги в ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ УКРЕЙН»

Дебіторська заборгованість компанії безпосередньо впливає на оцінку ліквідності його активів та здатності виконувати фінансові зобов'язання. Головне завдання аналізу дебіторки – це всебічне вивчення її кількісних характеристик (обсяг, структура, склад) та якісних показників (термін існування, оцінка), щоб зрозуміти її поточний стан і вплив на збереження активів підприємства, що зрештою стосується і його власного капіталу.

Джерелами даних для аналізу слугують фінансова звітність, реєстри фінансового обліку (журнали, відомості взаєморозрахунків з клієнтами), а також оперативна інформація про причини появи дебіторської заборгованості.

Поглиблений аналіз дебіторської заборгованості проводиться з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень, зокрема, спрямованих на зменшення строків оборотності, оптимізацію обсягів заборгованості, оцінку впливу дебіторки на фінансовий стан компанії, а також на розробку заходів щодо стягнення сумнівної заборгованості [18].

Зважаючи на зазначене, виділимо різноманітні способи методології аналізу дебіторської заборгованості, враховуючи потреби управлінської системи підприємства (рис. 2.1).

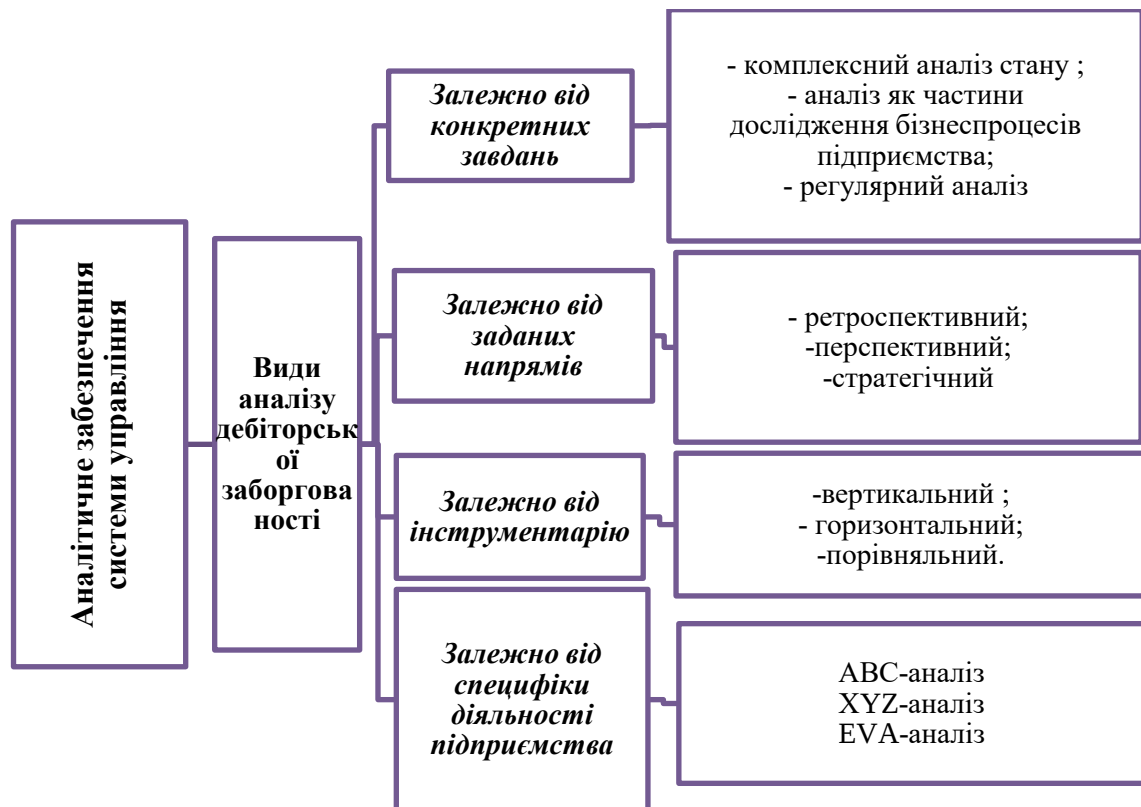

Рисунок 2.1 – Види аналізу дебіторської заборгованості

Джерело: складено автором на основі [18]

Конкретизація задач, що постають перед фірмою у процесі керування дебіторською заборгованістю, реалізується аналітичним методом. Застосовуються такі його різновиди [37]:

- експрес-аналіз – призначений для швидкого ознайомлення з поточним станом дебіторської заборгованості. Його інформаційне підґрунтя – це дані з фінансової та статистичної звітності.

- комплексний аналіз дебіторської заборгованості базується на використанні даних з публічної звітності, деталізованих розшифровок окремих статей звітності, аналітичних облікових даних, матеріалів ревізій (аудиторських висновків) та внутрішньої управлінської звітності.

- аналіз дебіторської заборгованості в контексті загального дослідження бізнес-процесів фірми дозволяє вивчити вплив дебіторської заборгованості на фінансовий стан, ліквідність та платоспроможність підприємства.

- регулярний аналіз заборгованості перед підприємством з боку контрагентів (моніторинг) проводиться для забезпечення ефективного контролю за станом та обсягами дебіторської заборгованості.

- вибір напрямів аналітичних процедур для оцінки стану, величини, термінів та якості дебіторської заборгованості класифікується на такі види:

- ретроспективний аналіз – використовується для дослідження трендів, зумовлених подіями попередніх періодів.

- перспективний аналіз – вкрай потрібен для проведення експертизи планів та дій стосовно стягнення дебіторської заборгованості, а також для оцінки їхньої виправданості з огляду на поточний стан підприємства та його потенціал;

- стратегічний аналіз дебіторської заборгованості підприємства передбачає цілеспрямоване вивчення внутрішнього середовища підприємства, його цілей, мотивів, інтересів (пристосування та зміни), дослідження можливостей та способів, аналіз наслідків [45].

В залежності від застосовуваних методів аналізу дебіторської заборгованості виділяють такі її види: вертикальний, горизонтальний, порівняльний, еталонний та факторний аналіз.

Вертикальний аналіз дебіторської заборгованості, як і в разі інших оборотних активів, відображає її частку у загальній балансовій вартості, що дає змогу оцінити значущість цього показника та його роль у структурі активів за різними критеріями. Горизонтальний аналіз показує динаміку дебіторської заборгованості у досліджуваному періоді порівняно з попереднім, виражену в абсолютних та відносних величинах [47].

Порівняльний аналіз дебіторської заборгованості підприємства передбачає зіставлення його показників з аналогічними даними конкурентів. При цьому важливо дотримуватися порівнянності як відносних, так і структурних показників.

Виконання еталонного аналізу дебіторської заборгованості підприємства потребує використання вмотивованого еталонного показника для підприємств, що аналізуються, для порівняння окремих параметрів об'єкта дослідження (у процесі розробки політики кредитування клієнтів та планування максимального обсягу дебіторської заборгованості) або для компаній, що функціонують в аналогічних умовах діяльності [44].

Факторний аналіз дебіторської заборгованості застосовується для виявлення та кількісної оцінки факторів, що впливають на поточну динаміку, структуру, тривалість існування, якість і оборотність дебіторської заборгованості, а також спричиняють відхилення її показників від запланованих.

Методи аналізу дебіторської заборгованості, що застосовуються у системі управління підприємством, містять: ABC-аналіз, котрий передбачає розподіл дебіторської заборгованості за сумами та контрагентами, беручи до уваги їхню значимість. Тут дебітори діляться на три категорії, як вказує методика моніторингу, згідно з вартісним вираженням їхніх боргів: найбільш платоспроможні (А), платоспроможні (В), та найменш платоспроможні (С); XYZ-метод, котрий допомагає аналізувати й передбачати стабільність бізнес-процесів та об'єктів: виявляючи тенденції до змін у взаємовідносинах між контрагентами [48].

Аналіз з метою встановлення впливу дебіторської заборгованості на показник EVA – застосовується для оцінки як усього підприємства, так і окремих бізнес-проектів, підтримуючи практичну спрямованість концепції збереження капіталу підприємства.

Об'єднання оперативного управління бізнесом та стратегічного бачення власників вимагає інтеграції моделі EVA з ABC-аналізом, що сприяє оптимізації витрат та товарної номенклатури. Застосування такого підходу є універсальним та придатним для підприємств різної специфіки. Його впровадження зумовить посилення контролю з боку керівників центрів відповідальності та зменшить кількість внутрішніх суперечностей, адже ключовою метою стає максимізація вартості бізнесу.

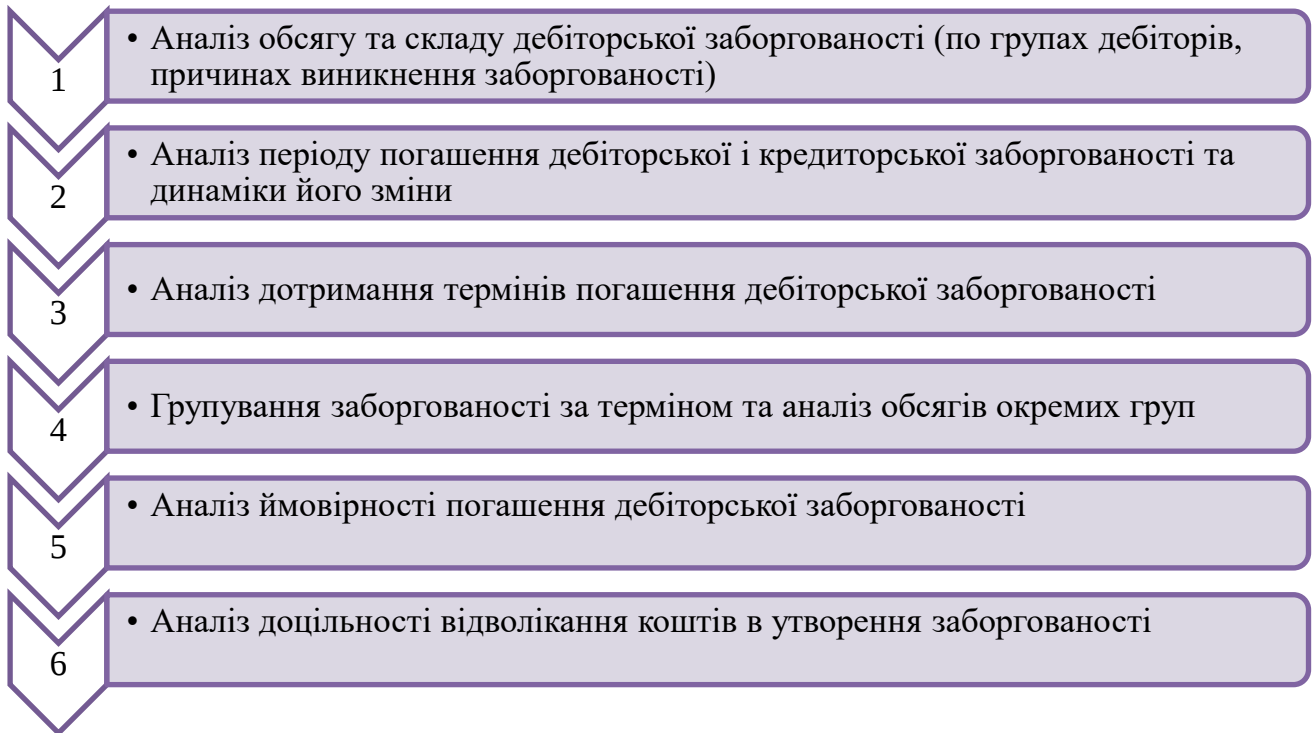
Відтак, ефективний аналіз дебіторської заборгованості є критичним елементом управління капіталом підприємства задля його збереження. Це завдання є важливим для кожного працівника сільськогосподарського підприємства, незалежно від рівня посади [23].

Недотримання умов договорів та платіжної дисципліни, а також зволікання з пред'явленням претензій щодо боргів, які виникають, зумовлюють суттєве збільшення необґрунтованої дебіторської заборгованості, що, у свою чергу, негативно впливає на фінансову стабільність підприємства.

Важливе значення має аналіз та контроль дебіторської заборгованості в умовах інфляції, адже таке відволікання власного оборотного капіталу стає вкрай невигідним для підприємств, більшість з яких відчувають гостру нестачу обігових коштів (рис.2.2).

Розмір дебіторської заборгованості залежить від політики підприємства щодо розрахунків із споживачами. Коли умови суворі, клієнти рідше беруть товари в кредит, падають обсяги продажу, а відповідно зменшується сума дебіторської заборгованості по рахунках замовників. Навпаки, якщо умови м'якші, замовників стає більше, обсяги продажу зростають і збільшується сума дебіторської заборгованості. Послаблення умов розрахунків має свої плюси та

мінуси. Плюси - це збільшення обсягів продажу та прибутків. Мінуси - це

ймовірність зростання суми безнадійних боргів [29].

Тож стан розрахункової дисципліни, а також розмір, характеристики та ліквідність дебіторської заборгованості значно впливають на якість оборотного капіталу та фінансовий стан підприємства.

Рисунок 2.2 – Послідовність аналізу дебіторської заборгованості

Джерело: складено автором на основі [39]

В умовах ринкової економіки багато підприємств потрапили в зону економічної нестабільності та зрослих ризиків, де постала необхідність у об'єктивній оцінці фінансової стійкості та надійності партнерів, разом з безперервним контролем якості розрахунково-фінансових операцій та дотримання розрахункової дисципліни.

Замороження коштів у дебіторській заборгованості викликає фінансові труднощі: підприємство може відчувати нестачу грошових ресурсів, необхідних для придбання матеріалів, виплати заробітної плати, розрахунків з бюджетом та

постачальниками. Крім того, блокування грошей призводить до уповільнення оборотності капіталу.

Зважаючи на це, кожне підприємство має бути зацікавлене у прискоренні термінів оплати шляхом вдосконалення розрахунків, своєчасного оформлення платіжної документації, передоплати, використання вексельної форми розрахунків та інших методів. Для вирішення поставлених завдань аналіз поточної дебіторської заборгованості варто проводити за наступними напрямками [47]:

- аналіз величини, складу та структури дебіторської заборгованості;
- обґрунтування кредитної та інкасаційної політики;
- аналіз якості та ліквідності;
- аналіз причин виникнення сумнівних боргів.

Пришвидшити погашення дебіторської заборгованості можливо шляхом:

- ознайомлення з фінансовим станом покупця та набуття впевненості у його подальшій платоспроможності;
- своєчасного оформлення розрахункових документів;
- використання попередньої оплати;
- використання вексельної форми оплати;
- удосконалення розрахунків та ін [38].

За мету аналізу стану дебіторської заборгованості визначаємо оцінку й контроль фінансової стабільності підприємства, котре здійснює продаж товарів та має неоплачені рахунки від своїх споживачів, задля оцінки платоспроможності та ідентифікації ризиків щодо дебіторської заборгованості за реалізовані товари, виконані роботи й надані послуги ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН».

Завданнями цього аналізу дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги є:

1. класифікація заборгованості за різними категоріями згідно з термінами погашення та інших важливих характеристик, що здатні впливати на її управління;

2. обчислення ряду ключових показників, зокрема коефіцієнта дебіторської заборгованості, коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнта простроченої заборгованості тощо;

3. порівняння даних про дебіторську заборгованість з попередніми періодами для виявлення тенденцій та змін в обсягах і структурі заборгованості;

4. формування стратегій та планів управління дебіторською заборгованістю, включаючи кредитну політику, нагадування про погашення, роботу з простроченою заборгованістю та можливе списання безнадійних дебіторів [50].

У процесі цього аналізу буде використано форму №1 «Баланс» та Примітки до фінансової звітності ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі УКРЕЙН» за 2021-2024 роки.

Вертикальний аналіз дебіторської заборгованості за товари, роботи й послуги сприяє виявленню її структури, а також відстеженню динаміки у відсотковому вираженні стосовно загальної дебіторської заборгованості.

Головна мета цього аналізу – висвітлення часток та змін у складі дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги [70, с.115].

Основні етапи аналізу враховуючи вертикальний підхід, включають в себе: визначення базового періоду, розрахунок відсоткових показників та, власне, тлумачення отриманих даних. Щодо аналізу: за базовий рік беремо 2021, прирівнюючи його показники до 100%, щоб мати змогу порівнювати з інформацією за інші роки. Рік 2022, коли відбулося повномасштабне вторгнення, не може бути базовим для цього аналізу.

Розрахунок відсоткової частки кожної категорії дебіторської заборгованості (за товари, роботи, послуги) здійснюється відносно загального обсягу дебіторської заборгованості. Для цього необхідно розділити суму кожної окремої категорії на загальну суму дебіторської заборгованості та помножити на 100%.

Відсоткові співвідношення для різних категорій дебіторської заборгованості та загальної суми дебіторської заборгованості представлені в таблиці 2.8.

Виконаний аналіз дозволяє встановити, яка частина заборгованості дебіторів відноситься до конкретних видів продукції, послуг чи виконаних робіт. Зіставивши дані вертикального аналізу з інформацією попередніх періодів, стає очевидним, що частка дебіторської заборгованості, а також її питома вага, суттєво зросли, а саме на 693,9% порівняно з базовим періодом. Разом з тим загальна частка дебіторської заборгованості збільшилась на 499,8%. Протягом усього періоду, що аналізувався, заборгованість за виданими авансами відсутня.

Таблиця 2.8 – Дебіторська заборгованість ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» за 2021-2024 роки

Стаття	2021		2022		2023		2024	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	869,8	18,8	2 563,3	42,3	2 298,9	25,5	6 035,3	26,1
За виданими авансами	0,0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
За розрахунком з бюджетом	33,3	0,7	55,2	0,9	92,7	1,0	756,3	3,3
Інша поточна дебіторська заборгованість	3 731,9	80,5	3 438,8	56,8	6 616	73,5	16 373,5	70,7
Загальна сума	4 635,0	100,0	6 057,3	100,0	9 008	100,0%	23 165,1	100,0

Джерело: розраховано автором за інформацією [41]

Вертикальний аналіз допоміг виявити ключові тенденції, зокрема, зростання категорії дебіторської заборгованості за товари, послуги та виконані роботи. Така концентрація розцінюється як найменш ризикована для підприємства, зважаючи на те, що цю статтю переважно формують компанії в середині групи [59].

Горизонтальний аналіз дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги – це метод фінансового дослідження, який застосовується для оцінки трансформацій в дебіторській заборгованості підприємства з плином часу, враховуючи її розподіл за різними категоріями (товари, роботи, послуги).

Ключова ціль горизонтального аналізу – виявлення трендів, змін та потенційних ризиків у динаміці дебіторської заборгованості.

Підсумки горизонтального аналізу дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги відображено на рис. 2.3.

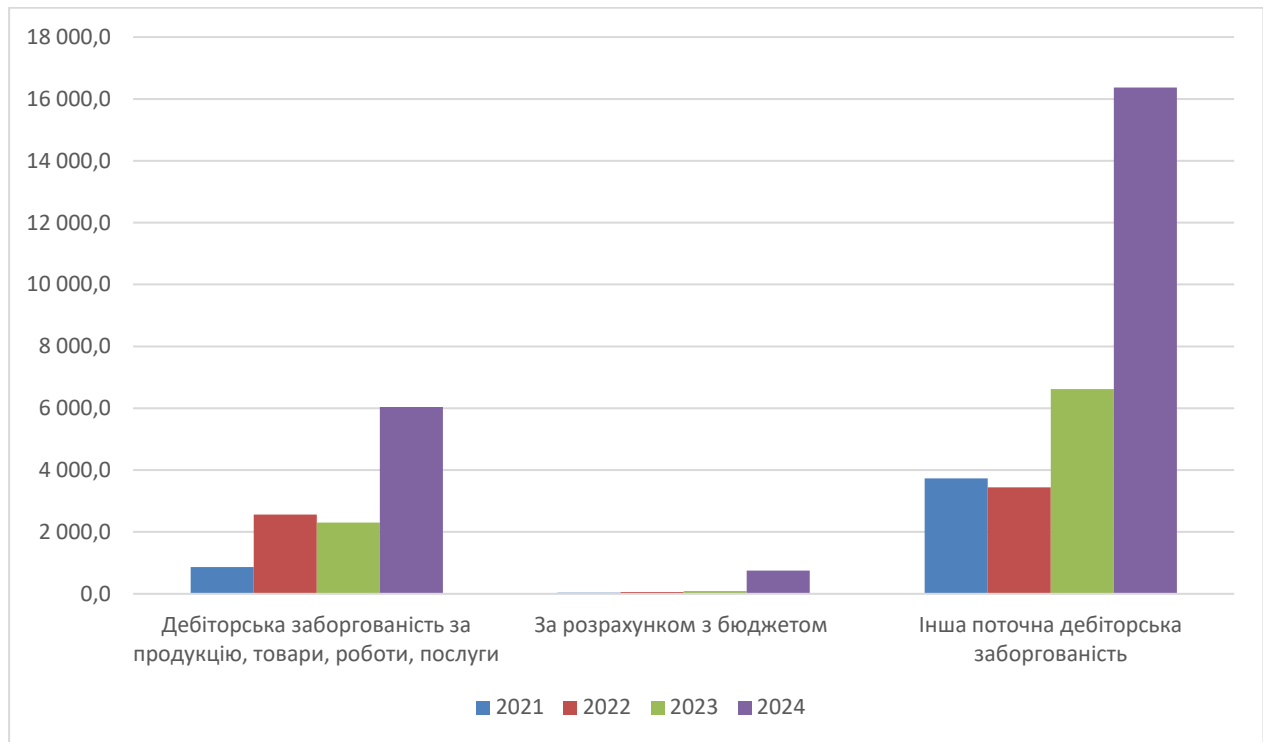

Рисунок 2.3 – Горизонтальний аналіз дебіторської заборгованості ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» за 2021-2024 рік

Джерело: розраховано автором за інформацією [41]

Внаслідок проведеного дослідження виявлено зміни у розмірах дебіторської заборгованості за реалізовані товари, виконані роботи та надані послуги у порівнянні між розглянутими роками.

Заборгованість ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» мала тенденцію до збільшення в період з 2021 по 2024 рік включно. Відмічено лінійний тренд збільшення та посилення впливу на загальний склад дебіторської заборгованості. Цей аналіз поглиблює розуміння динаміки кредитних взаємовідносин з контрагентами та управління дебіторською заборгованістю, передбачається її подальше зростання у 2023 році, зокрема за рахунок збільшення заборгованості пов'язаних контрагентів.

Відсоток дебіторської заборгованості у сукупних активах демонструє, наскільки компанія спирається на відстрочені платежі від замовників у зіставленні з загальними активами, що являють собою всі активи, що перебувають у власності підприємства. Цей коефіцієнт має значення для оцінки фінансової структури компанії та пов'язаного з нею ризику, значення наведено на рис. 2.4.

Рисунок 2.4 - Частка дебіторської заборгованості в загальних активах ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» за 2021-2024 роки

Джерело: розраховано автором за інформацією [41]

Нормативне значення частки дебіторської заборгованості в загальних активах може різнитися, враховуючи специфіку галузі, географічного розташування, конкретного бізнесу та інші чинники. Проте, загальна практика рекомендує: чим менша частка дебіторської заборгованості в загальних активах, тим менше підприємство залежить від відстрочених платежів від клієнтів. Це може вказувати на вищу ліквідність та зменшений ризик проблемних боргів [72].

В основному, більшість підприємств орієнтуються на частку дебіторки у загальних активах на рівні менше 20% або навіть нижче, хоча це може варіюватися в залежності від конкретної ситуації. Збільшення значення цього показника протягом розглянутого періоду з незначним перевищенням оптимального значення у 2022 році може слугувати сигналом підвищеного ризику для ключового управлінського персоналу.

Коефіцієнтний аналіз дебіторської заборгованості передбачає застосування різноманітних фінансових коефіцієнтів, що сприяють оцінці результативності управління дебіторською заборгованістю організації, ідентифікації ризиків та потенціалу, які з нею пов'язані.

Оберненість можна визначити через такі показники:

- тривалість часу, який потрібен для стягнення дебіторської заборгованості, або інкасаційний період (скільки днів кошти "зависають" у дебіторці);
- коефіцієнт оборотності (те, як швидко відбувається оборот дебіторської заборгованості).

Тривалість періоду стягнення дебіторської заборгованості показує, скільки в середньому днів потрібно, щоб її повернути, та визначається за такою формулою [73]:

$$T_{\text{об.дт.}} = \frac{C_{\text{з.ДЕБ.ЗАБ.}} \times D}{B} \quad (2.1)$$

де $T_{\text{об. дт.}}$ – період погашення дебіторської заборгованості;

$C_{\text{з.дт.зб.}}$ – середні залишки заборгованості;

D – кількість днів у періоді, за який проводиться аналіз;

B – виручка від реалізації.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості з продажу товарів, робіт та послуг дає змогу оцінити, наскільки швидко дебіторська заборгованість компанії, сформована в процесі реалізації продукції, робіт та послуг, перетворюється на грошові кошти [74, с.110].

Коефіцієнт оборотності обчислюється за формулою:

$$K_{\text{об.дт.}} = \frac{B}{C_{\text{З.ДЕБ.ЗАБ.}}} \quad (2.2)$$

Він показує, скільки разів відбувається обертання дебіторської заборгованості протягом визначеного періоду, здебільшого за рік.

Середня тривалість виникнення дебіторської заборгованості наведена в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Середня тривалість виникнення дебіторської заборгованості ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»

Статті дебіторської заборгованості	Усього	Час після прострочки заборгованості в середньому 2021-2024 рр.		
		до 12 міс.	Від 12 міс до 18 міс.	Від 18 міс до 36 міс.
1	2	3	4	5
Розрахунки з дебіторами:				
- за товари, роботи і послуги	428	428	-	-
- з іншими дебіторами	4213	2535	1678	-
Усього	4641	2963	1678	-
Питома вага простроченої заборгованості в загальній сумі дебіторської заборгованості	100 (2106 : 2106) x 100			
Питома вага сумнівної щодо повернення заборгованості до загальної суми дебіторської заборгованості (%)	36,2 (1678 : 4641) x 100			

Джерело: розраховано автором за інформацією [41]

Дані таблиці показують, що вагому частку у загальній сукупності дебіторської заборгованості, а саме 100%, складає заборгованість терміном виникнення до дванадцяти місяців.

Оборотність дебіторської заборгованості зображено на рис. 2.5.

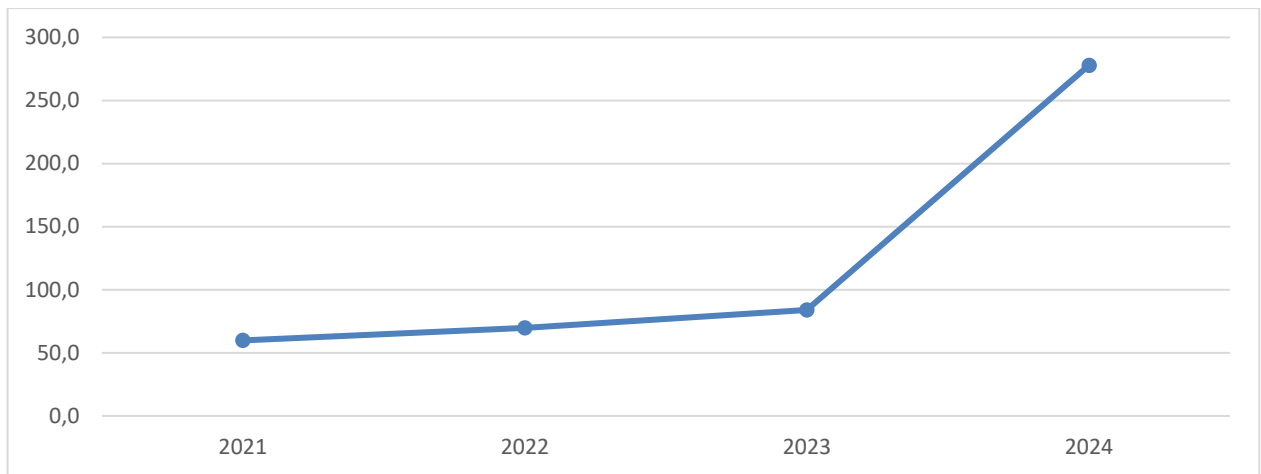

Рисунок 2.5 – Тривалість часу оборотності дебіторської заборгованості ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» за 2021-2024 роки

Джерело: розраховано автором за інформацією [41]

Нормативне значення терміну обігу дебіторської заборгованості, також відоме як «нормативний період оборотності» чи «час реалізації дебіторки», може варіюватися, враховуючи сферу діяльності компанії, тип її бізнесу та інші фактори. В загальному розумінні, прийнятним вважається діапазон періоду обіговості дебіторської заборгованості від 30 до 90 днів. Високий показник у 2024 році може свідчити про проблеми в управлінні дебіторською заборгованістю та підвищений ризик неповернення боргів клієнтами.

Зменшення періоду оборотності в 2023 році вказує на більш ефективне використання ресурсів компанії та здатність швидше отримувати кошти від клієнтів. У 2022 році спостерігалось незначне перевищення нормативного значення, що потенційно може вказувати на зростання ризиків для ключових керівників [42].

При обчисленні показників оборотності враховуються тільки ті суми, які стосуються дебіторської заборгованості перед покупцями (замовниками). Це пояснюється їхнім прямим зв'язком з обсягом проданої продукції (виконаних робіт, наданих послуг) [51].

Аналіз значень цих показників представлено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Показники оборотності дебіторської заборгованості ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»

Показники	2021	2024	Відхилення
			2024/2021, %
1	2	5	6
1. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (швидкість обороту, рази)	6,10	1,31	21,55
2. Період погашення дебіторської заборгованості (дні)	59,9	277,9	464,14
3. Співвідношення середнього розміру дебіторської заборгованості до виручки від продажу	0,16	0,76	464,14

Джерело: розраховано автором за інформацією [41]

Нормативне значення коефіцієнта оборотності дебіторки може коливатися в залежності від низки факторів: галузевої приналежності, специфіки бізнесу конкретного підприємства, регіональних особливостей та інших чинників, через що не існує універсального, "правильного" нормативу для цього показника.

Вищий коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості вказує на оперативне надходження платежів від замовників, що потенційно свідчить про ефективне управління дебіторкою. Водночас важливо зважати на те, що надмірно високий коефіцієнт у періоді 2022-2024 років може вказувати на низьку платоспроможність клієнтів або надмірну наполегливість у політиці стягнення боргів, що потенційно може негативно вплинути на відносини з клієнтами [77].

Відтак, аналізуючи дебіторську заборгованість, слід враховувати взаємозв'язок між її рівнем, обсягом реалізації та розміром прибутку.

Існує низка загальних рекомендацій, дотримання яких сприятиме ефективному управлінню дебіторською заборгованістю. Серед них:

- контроль за станом розрахунків з покупцями, зокрема, щодо відстроченої чи простроченої заборгованості;
- прагнення до диверсифікації замовників задля зменшення ризику неплатежів з боку одного чи кількох великих ;
- моніторинг співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (значна перевага дебіторки над кредиторкою може становити загрозу фінансовій стійкості);

— застосування практики надання знижок при достроковій оплаті та інші методи [50].

Отож, в умовах сьогоденної фінансової кризи, питання ефективного управління дебіторською заборгованістю вимагає глибшого та всеосяжного підходу, котрий передбачає всебічний аналіз як кількісних, так і якісних показників.

ВИСНОВКИ

Дослідження, проведене в кваліфікаційній бакалаврській роботі на тему «Побудова системи обліку дебіторської заборгованості за надані послуги в ТОВ "ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН"» дозволяє зробити такі висновки:

1. У результаті узагальнення існуючих підходів до трактування сутності дебіторської заборгованості та її ролі в економіці, було проаналізовано визначення терміна «дебіторська заборгованість», виявлено невідповідність наявної дефініції складу активів, що відображені у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». З метою усунення вказаних неточностей запропоновано удосконалити дефініцію «дебіторська заборгованість», сформулювавши її як «сукупність боргів дебіторів перед підприємством на певну дату, що виникли внаслідок завершених господарських операцій, та які кредитор має право вимагати до сплати». Це забезпечить відповідність визначення дебіторської заборгованості складу активів підприємства.

2. Виокремлено визначальні риси дебіторської заборгованості та встановлено їхній вплив на стан власного капіталу. Встановлено, що систематичне зростання дебіторської заборгованості в обігових активах веде до

зниження ліквідності та платоспроможності, що, як наслідок, спричиняє збільшення кількості збиткових підприємств. Щоб уникнути цих негативних наслідків, запропоновано враховувати положення МСФЗ «Концептуальні засади фінансової звітності» в контексті концепції збереження капіталу. Це надасть можливість ретельніше контролювати стан дебіторської заборгованості, терміни її погашення, обсяг у складі оборотних активів, а також забезпечить підтримку ліквідності активів, збереження фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

3. Облік взаєморозрахунків з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, роботи та послуги, за виключенням зобов'язань, що забезпечені векселями, у досліджуваних підприємствах здійснюється з використанням рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Детальний аналітичний облік операцій з покупцями та замовниками організовується окремо по кожному контрагенту та по кожному виставленому рахунку для оплати

4. Підсумовуючи огляд організації обліку дебіторської заборгованості в рамках системи управління підприємством, підкреслюємо важливість внутрішнього забезпечення нормативними та узагальнюючими документами. Для поглиблення розуміння вимог до підготовки інформації про управління дебіторською заборгованістю на підприємстві, рекомендуємо розробити внутрішній стандарт управлінського обліку дебіторської заборгованості, бюджетний регламент, а також бюджет дебіторської заборгованості на рік та на місяць. Використання цих документів дозволить конкретизувати вимоги до бухгалтерського забезпечення управління дебіторською заборгованістю і позитивно вплине на її якість як ліквідного активу.

5. Аналіз актуальної дебіторської заборгованості варто здійснювати за наступними аспектами:

- дослідження величини, складу та структури дебіторської заборгованості;
- обґрунтування кредитної та інкасаційної стратегії;
- оцінка якості та ліквідності;

- розслідування причин виникнення сумнівних боргів.

6. Розмір дебіторської заборгованості залежить від об'єктивних факторів (державна соціально-економічна політика, економічні умови зовнішнього середовища) та суб'єктивних (обсяг продажів, кредитна та інкасаційна політика підприємства). Аналітик, аналізуючи ці фактори, може впливати на розмір дебіторської заборгованості, досягаючи оптимального балансу між прибутковістю та ризиком.

7. В аналітико-розрахунковій секції наведено опис підприємства ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН». Основний вектор діяльності підприємства – надання послуг у царині бухгалтерського обліку та аудиту.

Встановлено, що дебіторська заборгованість компанії піддається щорічним коливанням. За період п'яти років, починаючи з 2021, у 2024 році заборгованість збільшилася. Це сигналізує про зростання обсягів продажу, а відповідно, про поліпшення фінансового становища підприємства.

Здійснено розрахунки коефіцієнтів, які показують, що товариство не має змоги негайно погасити всі свої короткострокові зобов'язання. Значення коефіцієнту оборотності визначає, наскільки ефективно підприємство перетворює свою дебіторську заборгованість на готівку. Надмірно великий показник протягом 2021-2022 років може вказувати на слабку платоспроможність позичальників або надмірну напористість у практиці стягнення заборгованості, що, у свою чергу, ризикує вплинути на стосунки з клієнтами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутко Н., Погрібняк В. Організація обліку дебіторської заборгованості в управлінні підприємством. *Молодий вчений*. 2020. № 12 (88), 110–114.
2. Краєвський В. М., Колісник О. П., Гуріна Н. В. та ін. Фінансовий облік : навчальний посібник. Ірпінь : Державний податковий університет, 2022. 616 с.
3. Ганусич, В. О., Гурська, І. В. Облік дебіторської заборгованості: управлінський та організаційний аспекти. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія: економіка*. 2021. № 1, С. 441-445.
4. Гнатюк Т.М., Шкроміда В.В., Мельник Н.Б. Оперативний облік та аналіз закупівель, продаж та розрахунково-кредитних операцій підприємства. *Вісник Прикарпатського університету. Серія економіка*. 2018. № 8. С. 42-47
5. Губарик О.М. Організація документування як основа побудови цілісної системи обліку розрахунків з дебіторами підприємства. *Облік, контроль, оподаткування та фінансово-економічна безпека: стан та удосконалення* [колективна монографія]. ред. І.П. Приходька. Дніпро: Пороги, 2021. С.52-62.
6. Гужел Ю. Облік заборгованостей. *Енциклопедія бухгалтерських проведень: практичне керівництво «Бібліотека баланс»*. 2016. № 10. С. 58-61
7. Добровольська, О., Кравченко, М., Даніленко, О. Фінансова звітність як елемент системи управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2021. №32. С.1-6. URL: <http://surl.li/nyhot> (дата звернення: 10.05.2025).
8. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання. Посібник / В. В. Шкроміда, М. М. Василюк, Т. М. Гнатюк. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2016. 219 с.
9. Економічний аналіз: Навч. посібник. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ, ротاپринт. 2015. 310 с.
10. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон

України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення: 03.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 15.05.2025).

11. Іщенко Я.П., Подолянчук О.А., Коваль Н.І. Фінансовий облік 1: підручник / Я.П. Іщенко, О.А. Подолянчук, Н.І. Коваль. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2020. 496 с.

12. Колісник О. П. Теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій. *Modern Economics*. 2019. № 15. С. 108-113. URL: <https://doi.org/10.31521/modecon> (дата звернення: 20.05.2025).

13. Корнилюк. Р. Коефіцієнтний фінансовий аналіз. Електронний ресурс. URL: <https://blog.youcontrol.market/koiefitsiientnii-finansovii-analiz/> (дата звернення 10.05.2025 р.)

14. Король С.Я., Соколова Н.М. Подання та розкриття інформації про фінансові активи у фінансовій звітності. *Серія Економічні науки*. 2019. №36. С.115- 119. URL: <http://surl.li/nyhot> (дата звернення: 11.05.2025).

15. Костюнік О. В., Турова Л. Л., Ковтуненко В. М. Шляхи вдосконалення обліку дебіторської заборгованості. *Агросвіт*. 2016. № 6. С. 29-31.

16. Кручак Л. В. Методика аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2020. Вип. 22. С. 161-165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_22_37 (дата звернення 10.05.2025 р.)

17. Кулик А. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. К. : ДП «Вид. дім “Персонал”». 452 с.

18. Кюрджиєв А. С., Іонін Є. Є. Дебіторська заборгованість підприємства. *Вісник СНТ*. 2019. № 10. С. 164–169. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/2266/3/5454> (дата звернення: 15.05.2025).

19. Майборода, О. Є., Косарева, І. П., Корабейнікова, І. О. Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості.

Економіка і суспільство. 2018. (15). С. 396-402.

20. Мамонтова Н. А., Глущик М. М. Особливості обліку та управління дебіторської заборгованості підприємства в сучасних умовах. *Modern Economics*. 2023. № 39. С. 112-117. URL: <https://doi.org/10.31521/modecon> (дата звернення: 15.05.2025).

21. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності. Затверджено наказом Міністерства фінансів України 28.03.2013 № 433. Дата оновлення 02.02.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення 10.05.2025 р.)

22. Міжгалузеві нормативи чисельності працівників бухгалтерського обліку: затв. Наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 26.09.2003 р. № 269. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0269203-03#Text> (дата звернення 10.05.2025)

23. Міщук, Є. В., & Сідорова, І. І. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №2. С. 54-57.

24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.02.2013 р. № 366. Дата оновлення: 17.02.2023. URL: <http://surl.li/cjbri> (дата звернення: 10.05.2025).

25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення: 06.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17> (дата звернення 20.05.2025).

26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. Дата оновлення: 03.11.2020. URL: <http://surl.li/qzgf> (дата звернення: 12.05.2025).

27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові Інструменти» : затв. наказом Міністерства фінансів України від

30.11.2001 р. № 559. Дата оновлення: 03.11.2020. URL: <http://surl.li/lyjjw> (дата звернення: 12.05.2025)

28. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 14.12.1999 р. № 860/4153. Дата оновлення: 03.11.2020. URL: <http://surl.li/qzgh> (дата звернення: 10.05.2025).

29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 23.07.1999 р. № 499. Дата оновлення: 17.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text> (дата звернення: 01.10.2023)

30. Нор К.О. Нормативне забезпечення та елементи облікової політики щодо обліку дебіторської заборгованості. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей V Всеукраїнської науково-практичної Інтернетконференції 13-14 травня 2021 р.* Дніпро : ННІЕ, 2020. С. 39-41 – URL: https://drive.google.com/file/d/1YXBemowT0J0O_hTbjQ8fVnpk_TOrPgh2r/view (дата звернення 15.05.2025)

31. Онищенко О. В., Ткаченко І. В., Здор Б. Ю. Облікове забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 14. С. 124–128

32. Отенко І. П. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / І. П. Отенко, Г.Ф. Азаренков, Г. А. Іващенко. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 156 с.

33. Офіційний сайт компанії ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН». URL: <http://www.hlb.com.ua/> (дата звернення 10.05.2025)

34. Переста Ю.В., Шуліко А.О., Економічна сутність, класифікація та види оцінок дебіторської і кредиторської заборгованостей. *Збірник наукових статей випускників з фаху «Облік і оподаткування»*. 2021. №11. С. 77-85. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/38810/1> (дата звернення: 01.10.2023).

35. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань

і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. Дата оновлення: 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.05.2025).

36. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 “Спрощена фінансова звітність” : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 №39. Дата оновлення: 06.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>. (дата звернення 12.05.2025 р.)

37. Савченко О. Дебіторська заборгованість: облік погашення та списання. *Баланс*. 2021. № 2. С. 23-26.

38. Садовський І.Б. Фінансовий облік: навчальний посібник. / І.Б. Садовський. – навчально-методичний відділ ЛНТУ, 2021. 346 с.

39. Сарапіна, О. А., & Кірілкіна, О. Є. (2015). Методологічні основи аналізу дебіторської заборгованості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 865-868.

40. Сидоренко О. О. Визнання, класифікація та окремі аспекти обліку дебіторської заборгованості у суб’єктів господарювання. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 32. С. 449–456.

41. Степаненко О.І., Дубовик М.Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. № 2(88). С. 116-125. URL: <http://surl.li/nyhlg> (дата звернення: 01.10.2023).

42. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: Навч. посіб.-К.: “Знання”, 2020. 647 с.

43. Схеми бухгалтерських проведення: практичне керівництво серії «Бібліотека «Баланс» / [головний редактор О. Целуйко]. Дніпропетровськ: ТОВ «Баланс-Клуб», 2023. № 16. 109с.

44. Телін С. В. Управління дебіторською заборгованістю в сучасних умовах господарювання. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2021. № 3. С. 102-107.

45. Фарйон О.О. Дебіторська та кредиторська заборгованість:

контроль та управління як запорука успішного розвитку . Науковий вісник НЛУ України. 2021. Вип. 21.4. С. 276-282.

46. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник / М. Р. Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон. Тернопіль:, ТНЕУ, 2016 304 с.

47. Фінансовий облік і звітність : навчальний посібник / укладачі : С. І. Мельник, І. М. Горбан, Н. С. Марушко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 388 с.

48. Фінансовий облік: навчальний посібник : [для студентів економічних спеціальностей закладів вищої освіти]. ред. І. Ф. Баланюка, Н. І. Пилипів, Т. М. Гнатюка та колективу авторів. Електронне видання. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 650 с.

49. Фінансовий облік: підручник: в 2 ч. / за заг. ред. М.І. Бондаря, Л.Г. Ловінської. Київ : КНЕУ, 2012. Ч.1. 553 с.

50. Шкріба К. В., Саф'яник О. М., Воронко О. С. Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2020. № 60. С. 106-110. URL: <http://surl.li/nyikq> (дата звернення: 15.05.2025).

51. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Денчук П. Н. та ін. Фінансовий облік : підручник; 3-тє вид., доп. та перероб. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 488 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

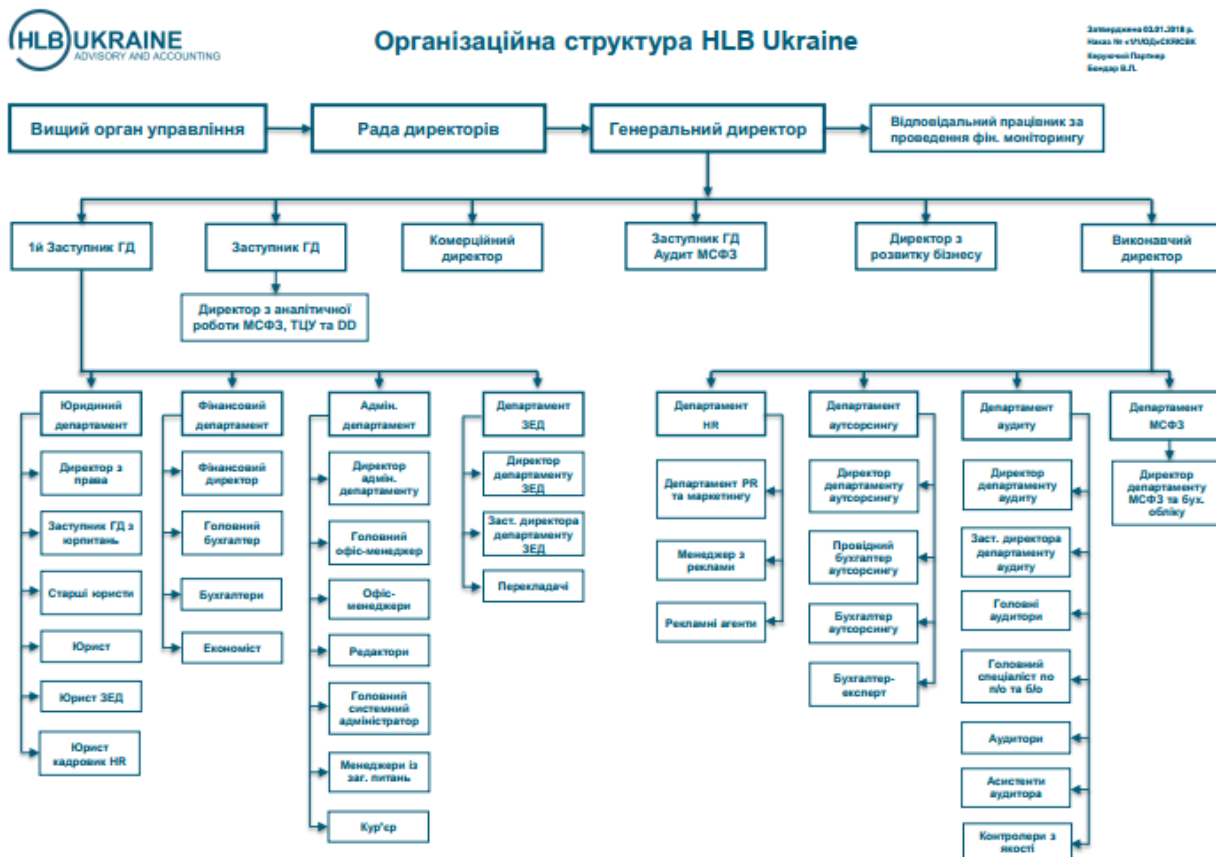

Рисунок А.1 – Організаційна структура ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ УКРЕЙН» [дані ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ УКРЕЙН»]

Додаток Б

Таблиця Б.1 - Управлінський підхід до класифікації дебіторської заборгованості [25]

Цілі класифікації	Класифікаційні ознаки	Види
Для цілей бухгалтерського обліку	За часом виконання вимог	- довгострокова - поточна - відкладена
	За можливістю виконання вимог	- дійсна - сумнівна - безнадійна
	За валютою операцій	- у національній валюті - у іноземній валюті
	За спрямованістю до суб'єктів виконання вимог	- бюджеті розрахунки - виплачені аванси - внутрішні розрахунки - інші поточна розрахунки зовнішні і внутрішні
	За типом відносин, що впливають на появу дебіторської заборгованості	- дебіторська заборгованість постачальників - дебіторська заборгованість покупців - інша дебіторська заборгованість
	За формою виконання вимог	- монетарна - немонетарна
	За рівнем забезпечення виконання вимог	- забезпечена векселем - не забезпечена векселем
	За статусом щодо дебітора	- підтверджена - непідтверджені
	За специфікою виконання вимог	- відстрочений податковий актив - витрати майбутніх періодів
Для цілей управління та контролю	За рівнем фінансової дисципліни	- виправдана - не виправдана
	За способом виникнення	- передбачувана - непередбачувана
	За видом операцій	- комерційна - некомерційні
	За рівнем планування	- цільова - непланова
	За рівнем ризику виконання вимог	- ризикована - невизначена
	За рівнем ліквідності	- високоліквідна - низьколіквідна - неліквідні
	За місцем виникнення	- внутрішній - зовнішня
	За способом погашення	- грошова - товарна

Додаток В**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Генеральний директор
ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН»

_____ В.П. Бондар

Додаток до наказу № _____

від «01» грудня 2022 р.

ПОЛОЖЕННЯ
про облікову політику та організацію бухгалтерського обліку
ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН»

Керуючись Податковим Кодексом України від 02.12.2010 № 2755-VI (Далі Податковий кодекс), Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. №996-XIV (далі - Закон про бухоблік), затвердженими Міністерством Фінансів України Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), інструкціями та іншими нормативними актами, які регулюють порядок ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності, виконуючи вимоги, передбачені Статутом, та з метою забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності на ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ Бі ЮКРЕЙН» (далі за текстом – «Підприємство») застосовуються наступні положення.

1. Організація бухгалтерського обліку

1.1. Застосовувати План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. З метою забезпечення необхідної деталізації обліково-економічної інформації дозволити головному бухгалтеру своїм розпорядженням вводити додаткову систему субрахунків.

1.2. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку покладається на Генерального директора.

1.3. Ведення бухгалтерського обліку на підприємстві покласти на головного бухгалтера.

Відповідно до пункту 7 статті 8 Закону про бухоблік, головний бухгалтер підприємства:

- Забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання й подання у встановлені строки фінансової звітності;
- Організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;

- Бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних із нестачею та відшкодуванням втрат від недостачі, крадіжок і псування цінностей підприємства;

- Розробляє та забезпечує дотримання єдиних організаційних та методичних основ ведення бухгалтерського обліку всіма структурними підрозділами підприємства.

1.4. Розпорядження головного бухгалтера, які стосуються становлення та здійснення бухгалтерського обліку на підприємстві, є обов'язковими до виконання усіма структурними підрозділами й всіма працівниками підприємства.

1.5. Головний бухгалтер несе особисту відповідальність перед керівником підприємства, відповідно до переліку питань, перерахованих у цьому Положенні.

1.6. Застосовувати журнально-ордерну систему обліку з використанням автоматизованої програми «БАС».

2. Документообіг

2.1. Документообіг Підприємства регулюється відповідними організаційно-розпорядчими документами, виданими посадовими особами в межах наданих їм повноважень. До таких документів відносяться, зокрема (але не виключно):

- про делегування повноважень на право підпису документів;
- про бухгалтерську службу;
- про проведення інвентаризації та створення постійної та робочих інвентаризаційних комісій;
- про маркетингову та збутову політику;
- про перелік посад, які мають право користуватися корпоративним мобільним зв'язком та встановлення лімітів користування послугами мобільного зв'язку;
- про розмір встановленого ліміту каси на підприємстві, його структурних підрозділах, філіях та представництвах;
- про порядок архівування документів, тощо.

2.2. Перелік посадових осіб, яким доручено отримувати і видавати матеріальні цінності встановлюється виключно наказом Генерального директора.

3. Повноваження на підпис документів

3.1. Право першого підпису на банківських розрахунково-платіжних документах надається Генеральному директору та Першому Заступнику Генерального директора.

3.2. Під час відсутності на робочому місці з поважних причин Генерального директора його обов'язки, відповідальність і права покладаються на його заступника, відповідно до письмового розпорядження Генерального директора Підприємства, з оплатою відповідно до діючого законодавства.

3.3. Головному бухгалтеру надається право другого підпису.

3.4. Під час відсутності на робочому місці з поважних причин головного бухгалтера його обов'язки, відповідальність і права покладаються на його заступника, відповідно до письмового розпорядження Генерального директора Підприємства, з оплатою відповідно до діючого законодавства.

3.5. На право підпису окремих документів можуть надаватися повноваження іншим посадовим особам, що оформлюється окремим Наказом по Підприємству а у деяких випадках – відповідною довіреністю.

3.6. Затвердити право підпису довіреностей на отримання товарно-матеріальних цінностей:

Генеральний директор - перший підпис;

головний бухгалтер - другий підпис.

3.7. Затвердити право підпису для укладання угод: Генеральний директор

4. Первинний облік

4.1. Застосовувати на підприємстві комп'ютерну бухгалтерську програму «БАС», Соната. Відповідальність за рівень відповідності реєстрів обліку, порядку й способу реєстрації й узагальнення інформації, передбачених цією комп'ютерною програмою, вимогам законодавства, покладається на головного бухгалтера підприємства.

4.2. Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо - безпосередньо після її закінчення. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи.

Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені на паперових або машинних носіях і повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- назву документа (форми);
- дату і місце складання;
- назву підприємства, від імені якого складено документ;
- зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;
- посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;
- особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції (в т.ч. факсимільний підпис).

- 4.3. Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку. Операції в іноземній валюті відображаються також у валюті розрахунків та платежів по кожній іноземній валюті окремо.
- 4.4. Дані аналітичних рахунків повинні бути тотожні відповідним рахункам синтетичного обліку на перше число кожного місяця.
- 4.5. Регістри бухгалтерського обліку повинні мати назву, період реєстрації господарських операцій, прізвища і підписи або інші дані, що дають змогу ідентифікувати осіб, які брали участь у їх складанні.
- 4.6. Господарські операції повинні бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені.
- 4.7. У разі складання та зберігання первинних документів і регістрів бухгалтерського обліку на машинних носіях інформації підприємство на вимогу контролюючих або судових органів та своїх контрагентів зобов'язане за свій рахунок зробити копії таких документів на паперовому носії.
- 4.8. Організувати аналітичний облік руху товарно-матеріальних цінностей таким чином за підрозділами:
- у бухгалтерії - у кількісно-сумовому вимірі.
- 4.9. Підприємство вживає всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку та забезпечує їх належне зберігання протягом встановленого строку.
- 4.10. Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і регістрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи.

5. Інвентаризація

- 5.1. З метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку й звітності перед складанням річної фінансової звітності проводити інвентаризацію активів і зобов'язань відповідно до ст. 10 Закону про бухоблік та інших нормативних документів, зокрема Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879.
- 5.2. Склад постійно діючої інвентаризаційної комісії встановлюється Наказом Генерального директора.
- 5.3. Інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються їх наявність, документальне підтвердження і стан та дається оцінка, визначається ефективність застосування окремих принципів, методів і процедур бухгалтерського обліку і розробляються пропозиції щодо змін окремих параметрів облікової політики на наступний звітний період (рік) проводиться перед складанням річної фінансової звітності підприємства в період:
- трьох місяців для необоротних активів (крім незавершених капітальних інвестицій, об'єктів основних засобів, які на момент інвентаризації будуть знаходитися поза підприємством), запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей, витрат і доходів майбутніх періодів, зобов'язань (крім невикористаних забезпечень, розрахунків з бюджетом та з відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування);
- двох місяців для незавершених капітальних інвестицій, незавершеного виробництва, фінансових інвестицій, грошових коштів, коштів цільового фінансування, зобов'язань у частині невикористаних забезпечень, розрахунків з бюджетом та з відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- до тимчасового вибуття з підприємства об'єктів основних засобів, які на дату інвентаризації будуть знаходитися поза підприємством.
- Точна дата і порядок її проведення, відповідальні особи визначаються керівником підприємства окремим письмовим розпорядженням (наказом) керівника.
- 5.4. У всіх інших випадках об'єкти і періодичність проведення інвентаризації визначаються Генеральним директором на підставі чинного законодавства, у міру необхідності.

6. Оцінка

6.1. Створювати оціночну комісію для проведення приймання, списання, оцінки активів і зобов'язань. Склад оціночної комісії встановлюється у окремому наказі.

6.2. Залучати у разі необхідності для проведення оцінки окремих об'єктів активів спеціалізовані оціночні фірми.

7. Управлінський облік

7.1. Система і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій розробляються головним бухгалтером та можуть змінюватися в оперативному режимі у залежності від потреб користувачів цієї звітності.

8. Бухгалтерський облік

8.1. Вести бухгалтерський облік на Підприємстві згідно із Податковим Кодексом України та Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. №996-XIV (далі - Закон про бухоблік), та затвердженими Міністерством Фінансів України Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (далі - НП(С)БО).

8.2. Затвердити розроблений на підставі Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (відповідно до наказу Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999р.) робочий план рахунків із використанням рахунків першого, другого та третього порядку підприємство застосовує 9 клас Плану рахунків бухгалтерського обліку до наказу.

8.3. Облікова політика підприємства будується з використанням наступних принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності:

- автономність;
- обачність (обережність);
- повне висвітлення (відображення);
- послідовність;
- безперервність;
- нарахування і відповідність доходів і витрат;
- перевагу сутності над формою;
- історична (фактична) собівартість;
- єдиний грошовий вимірник;
- періодичність.

8.4. Облікову політику застосовувати таким чином, щоб фінансові звіти повністю узгоджувались з вимогами Закону про бухоблік та кожного конкретного НП(С)БО. Застосовувати перед усім ті підходи та методи для ведення бухобліку і надання інформації в фінансових звітах, які передбачені НП(С)БО і найбільш адаптовані до діяльності підприємства.

8.5. Згідно з НП(С)БО 1 ведення бухгалтерського обліку та складання фінансових звітів (крім Звіту про рух грошових коштів) проводити згідно принципу нарахування *нарахування та відповідності доходів і витрат*, за яким для визначення фінансового результату звітного періоду зіставляються доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку і звітності у момент їх виникнення, незалежно від часу надходження і сплати грошей.

9. Основні засоби

9.1. Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікувати за такими групами:

1. Основні засоби:

1.1. Машини та обладнання.

З групи 1: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, модулі, модеми, маршрутизатори, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 20 000 гривень.

1.2. Бібліотечні фонди

1.3. Малоцінні необоротні матеріальні активи

9.2. До основних засобів відносити матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20 000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20 000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

9.3. До складу малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) відносити матеріальні цінності, що призначаються для використання у господарській діяльності протягом періоду, який більше одного року з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких не перевищує 20 000 гривень.

9.4. Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена.

9.5. Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів.

9.6. Амортизація основних засобів та інших необоротних матеріальних активів здійснюється прямолінійним методом із застосуванням мінімально допустимих строків, встановлених для кожного об'єкта основних засобів, зокрема:

1. Машини та обладнання (5 років)

3 групи 1: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, модулі, модеми, маршрутизатори, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 20 000 гривень

2. Бібліотечні фонди (-).

3. Малоцінні необоротні матеріальні активи (-).

9.7. Ліквідаційну вартість об'єктів основних засобів не розраховувати і з метою амортизації прийняти рівною нулю.

9.8. Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) і бібліотечних фондів нараховується в першому місяці використання об'єкта у розмірі 100 відсотків його вартості.

9.9. Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

9.10. Переоцінка основних засобів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі має проводитися з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості.

9.11. Якщо у первинних документах, якими оформлюється придбання (виготовлення) основних засобів чи введення їх в експлуатацію безпосередньо не зазначається мета використання основного засобу (виробниче чи невиробниче використання), вважати, що основний засіб призначається для виробничого використання.

9.12. У протилежному разі, якщо основний засіб призначається для невиробничого використання, про це обов'язково повинно бути зазначено у первинних документах, якими оформлюється придбання, виготовлення чи введення в експлуатацію таких невиробничих основних засобів.

10. Нематеріальні активи

10.1 Облік нематеріальних активів вести по кожному об'єкту нематеріальних активів.

10.2 Нематеріальні активи класифікувати за такими групами:

10.2.1 група 1 — права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище);

10.2.2. група 2 — права користування майном (право користування земельною ділянкою, крім права постійного користування земельною ділянкою, відповідно до закону, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо);

10.2.3. група 3 — права на комерційні позначення (права на торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;

10.2.4. група 4 — права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, в тому числі ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо) крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;

10.2.5. група 5 — авторське право та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (бази даних), фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо) крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;

10.2.6. група 6 — інші нематеріальні активи (право на ведення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо)

10.3 Придбаний або отриманий нематеріальний актив відображати в балансі, якщо існує імовірність одержання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з його використанням, та його вартість може бути достовірно визначена.

10.4 Нематеріальний актив, отриманий в результаті розробки, слід відображати в балансі за умов, якщо підприємство має:

- намір, технічну можливість та ресурси для доведення нематеріального активу до стану, у якому він придатний для реалізації або використання;

- можливість отримання майбутніх економічних вигод від реалізації або використання нематеріального активу;

- інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних з розробкою нематеріального активу.

10.5 Якщо нематеріальний актив не відповідає вказаним критеріям визнання, то витрати, пов'язані з його придбанням чи створенням, визнаються витратами того звітного періоду, протягом якого вони були здійснені, без визнання таких витрат у майбутньому нематеріальним активом.

10.6 Не визнаються активом, а підлягають відображенню у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені:

- витрати на дослідження;

- витрати на підготовку і перепідготовку кадрів;

- витрати на рекламу та просування продукції на ринку;

- витрати на створення, реорганізацію та переміщення підприємства або його частини;

- витрати на підвищення ділової репутації підприємства, вартість видань і витрати на створення торгових марок (товарних знаків).

10.7 Придбані (створені) нематеріальні активи зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

10.8 Нарахування амортизації нематеріальних активів здійснюється протягом строку їх корисного використання, який встановлюється при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс).

Якщо відповідно до правовстановлюючого документа строк дії права користування нематеріального активу не встановлено, такий строк корисного використання визначається платником податку самостійно, проте не може становити менше ніж два та більше ніж 10 років безперервної експлуатації.

10.9 При визначенні строку корисного використання об'єкта нематеріальних активів слід урахувати:

- строки корисного використання подібних активів;

- моральний знос, що передбачається;

- правові або інші подібні обмеження щодо строків його використання та інші фактори.

10.10 Амортизація нематеріального активу нараховується із застосуванням прямолінійного методу. Строк корисного використання нематеріального активу встановлюється згідно таблиці:

Групи	Строк дії права користування
група 1 — права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище);	відповідно до правовстановлюючого документа
група 2 — права користування майном (право користування земельною ділянкою, крім права постійного користування земельною ділянкою, відповідно до закону, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо);	відповідно до правовстановлюючого документа
група 3 — права на комерційні позначення (права на торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування тощо), крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;	відповідно до правовстановлюючого документа
група 4 — права на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, в тому числі ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо) крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;	відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як 5 років
група 5 — авторське право та суміжні з ним права (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, програми для електронно-обчислювальних машин, компіляції даних (бази даних), фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо) крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті;	відповідно до правовстановлюючого документа, але не менш як 2 роки
група 6 — інші нематеріальні активи (право на ведення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо)	відповідно до правовстановлюючого документа

10.11 Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому нематеріальний актив став придатним для використання. Суму нарахованої амортизації підприємства відображають збільшенням суми витрат підприємства і накопиченої амортизації нематеріальних активів.

10.12 Нарахування амортизації припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття нематеріального активу.

10.13 Термін корисного використання нематеріального активу та метод його амортизації переглядаються в кінці звітної року, якщо в наступному періоді очікуються зміни строку корисного використання активу або зміни умов отримання майбутніх економічних вигод.

11. Запаси

11.1 Одиницею бухгалтерського обліку запасів вважати кожне їх найменування.

11.2 Запаси визнавати активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена.

11.3 Первісну вартість запасів, придбаних за плату визначати по собівартості запасів згідно з НП(С)БО 9. «Запаси».

11.5 Запаси відображати в бухгалтерському обліку по первісній вартості.

11.6 При відпуску запасів у виробництво, продажу чи іншому вибутті їх оцінку здійснювати по методу FIFO.

11.7 Запаси, які не приносять підприємству економічних вигод в майбутньому, визнавати неліквідними і списувати в бухобліку, а при складанні фінансової звітності не відображати в балансі, а враховувати на окремому субрахунку позабалансового рахунку 07.

11.8 Вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів, що передані в експлуатацію, виключається зі складу активів (списується з балансу із нарахуванням зносу в розмірі 100% при передачі їх в експлуатацію).

12. Дебіторська заборгованість

12.1. Дебіторську заборгованість визнавати активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод і її можливо достовірно визначити. В балансі дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги, визнавати по чистій вартості, що дорівнює сумі дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

12.2. Величина сумнівних боргів визначається, виходячи з платоспроможності окремих дебіторів, питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати або на основі класифікації дебіторської заборгованості.

12.3. Визначена на основі класифікації дебіторської заборгованості величина сумнівних боргів на дату балансу становить залишок резерву сумнівних боргів на ту саму дату.

12.4. Залишок резерву сумнівних боргів на дату балансу не може бути більшим, ніж сума дебіторської заборгованості на ту саму дату.

12.5. На безнадійну дебіторську заборгованість за попередні звітні періоди, строк непогашення якої перевищує 12 місяців нараховується резерв у розмірі 100% від її вартості.

12.6. Нарухування суми резерву сумнівних боргів за звітний період відображається у звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат.

12.7. Виключення безнадійної дебіторської заборгованості з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів. У разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів безнадійна дебіторська заборгованість списується з активів на інші операційні витрати. Сума відшкодування раніше списаної безнадійної дебіторської заборгованості включається до складу інших операційних доходів.

12.9. Частина довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, відображається на ту саму дату в складі поточної дебіторської заборгованості.

12.10. Довгострокова дебіторська заборгованість, на яку нараховуються проценти, відображається в балансі за їхньою теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від виду заборгованості та умов її погашення.

13. Зобов'язання

13.1. Зобов'язання (зобов'язок чи відповідальність діяти певним чином) визнавати лише тоді, коли актив отриманий, або коли підприємство має безвідмовну угоду придбати актив.

13.2. Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

13.3. Зобов'язання, на яке нараховуються відсотки та яке підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, слід розглядати як довгострокове зобов'язання, якщо первісний термін погашення був більше ніж дванадцять місяців та до затвердження фінансової звітності існує угода про переоформлення цього зобов'язання на довгострокове.

- Довгострокове зобов'язання за кредитною угодою (якщо угода передбачає погашення зобов'язання на вимогу кредитора (позикодавця) у разі порушення певних умов, пов'язаних з фінансовим станом позичальника), умови якої порушені, вважається довгостроковим, якщо:

- позикодавець до затвердження фінансової звітності погодився не вимагати погашення зобов'язання внаслідок порушення;

- не очікується виникнення подальших порушень кредитної угоди протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається виходячи із ступеня завершеності операції з надання послуг на дату Балансу, якщо може бути достовірно оцінено результат цієї операції.

Оцінка ступеню завершеності операції з надання послуг проводиться:

- визначенням обсягу виконаної роботи;
- визначенням питомої ваги обсягу послуг, наданих на певну дату, у загальному обсязі послуг, які мають бути надані;
- визначенням питомої ваги витрат, яких зазнає підприємство у зв'язку із наданням послуг, у загальній очікуваній вартості таких витрат.

Якщо послуги полягають у виконанні невизначеної кількості дій (операцій) за визначений період часу, то дохід визначається шляхом рівномірного його нарахування за цей період (крім випадків, коли інший метод краще визначає ступінь завершеності надання послуг).

У тому разі, коли дохід від надання послуг не може бути достовірно визначений, він відображається в бухгалтерському обліку в розмірі певних витрат, що підлягають відшкодуванню.

Дохід від надання послуг не визнається у тому випадку, коли він не може бути достовірно оцінений і не існує ймовірності відшкодування зазначених витрат, а ці витрати визнаються витратами звітного періоду. Якщо в подальшому сума доходу буде достовірно оцінена, то дохід визнається за такою оцінкою. При перерахунку доходів, витрат і коштів в іноземній валюті застосовувати офіційний курс, установлений НБУ на дату балансу.

17. Витрати

17.1. Визначити метод відображення в обліку витрат діяльності:

- з використанням рахунків класу 9 "Витрати діяльності".

17.2. Витратами визнавати витрати періоду одночасно з виникненням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які не можливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображати у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені: адміністративні витрати, витрати на збут і інші витрати операційної діяльності.

17.3. Забезпечити формування собівартості товарів (продукції) відповідно до норм НП(С)БО 16 «Витрати».

17.4. Витрати не зв'язані з операційною діяльністю, які не включаються в собівартість реалізованих товарів (послуг), є витратами звітного періоду.

17.5. Для забезпечення визначення фінансового результату звітного періоду співставленням доходів звітного періоду з витратами, понесеними для одержання цих доходів в « Звіті про фінансові результати », доходи відображати в тому періоді, в якому вони зроблені, а витрати, які понесені для отримання цих доходів.

При перерахунку доходів, витрат і коштів в іноземній валюті застосовувати офіційний курс, установлений НБУ на дату балансу.

18. Заключні положення

18.1. Загальний контроль за виконанням вимог Положення залишаю за собою.

18.2. Безпосередній контроль за виконанням вимог Положення покладається на головного бухгалтера Підприємства.

18.3. У випадку зміни норм чинного законодавства щодо питань, які передбачені Положенням, перевагу мають норми законодавства. У такому разі у Положення повинні бути внесені відповідні зміни.

18.4. Внесення змін до даного Положення у зв'язку із зміною законодавства чи вступом у дію нових П(С)БО здійснюється шляхом викладення Положення у новій редакції та затвердження Наказом по Підприємству.

Додаток Г

Приклад зведеного графіку документообігу
ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН» для дебіторської заборгованості
 (назва підприємства і ділянки обліку)

Назва документа	Створення документа			Перевірка документа			Оброблення документа		Передача в архів	
	Кількість	Відповідальний за оформлення	Термін	Відповідальний за перевірку	Відповідальний за подання	Термін подання	Хто виконує	Термін	Хто виконує	Термін
1	2	3	4	6	7	9	10	11	12	13
Договір з контрагентом	2	Юрист	30 д.	Головний юрист	Юрист	1 д.	Головний бухгалтер	1д.	Бухгалтер	1д.
Рахунок-Фактура	2	Бухгалтер	1 год.	Головний бухгалтер	Бухгалтер	2 год	Головний бухгалтер	1д.	Бухгалтер	1д.
Акт виконаних робіт	2	Бухгалтер	1 год.	Головний бухгалтер	Бухгалтер	2 год	Головний бухгалтер	1д.	Бухгалтер	1д.
Накладна, Видаткова накладна	3	Бухгалтер	1 год.	Головний бухгалтер	Бухгалтер	2 год	Головний бухгалтер	1д.	Бухгалтер	1д.

Додаток Д

Баланс ТОВ «ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН»

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство		Дата(рік,місяць,число)		Коди		
ТОВ "ЕЙЧ ЕЛ БІ ЮКРЕЙН"				2025	01	01
Територія Печерський р-н		за ЄДРПОУ		23731031		
		за КАТОТТГ ¹		UA800000000000624772		
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю		за КОПФГ		240		
Вид економічної діяльності Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування		за КВЕД		69.20		
Середня кількість працівників, осіб 52						
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком						
Адреса, телефон 01011, КИЇВ, вулиця Гусовського, 11/11, оф. 3						

1.Баланс на 31 грудня 2024 р.

		Форма № 1-м	Код за ДКУД	1801006
Актив	Код рядка	На початок звітної року	На кінець звітної періоду	
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	24,8	13,9	
Первісна вартість	1001	125,2	125,2	
Накопичена амортизація	1002	(100,4)	(111,3)	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	85,2	212,6	
Основні засоби :	1010	1 144,9	908,3	
первісна вартість	1011	2 824,3	3 199,4	
знос	1012	(1 679,4)	(2 291,1)	
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	5,6	5,6	
Інші необоротні активи	1090	-	-	
Усього за розділом I	1095	1 260,5	1 140,4	
II. Оборотні активи				
Запаси :	1100	379,9	450,4	
у тому числі готова продукція	1103	-	-	
Поточні біологічні активи	1110	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2 298,9	6 035,3	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	92,7	756,3	
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	6 616,4	16 373,5	
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	
Гроші та їх еквіваленти	1165	548,7	1 701,4	
Витрати майбутніх періодів	1170	63,2	65,5	
Інші оборотні активи	1190	1 380,1	2 277,0	
Усього за розділом II	1195	11 379,9	27 659,4	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	
Баланс	1300	12 640,4	28 799,8	

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	555,8	555,8
Додатковий капітал	1410	1,6	1,6
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 579,5	368,0
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	2 136,9	925,4
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	7 131,3	10 416,2
розрахунками з бюджетом	1620	937,3	799,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	20,4	35,3
розрахунками зі страхування	1625	-	12,2
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	282,8	489,0
Усього за розділом III	1695	8 351,4	11 716,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	10 488,3	12 642,0

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2023 р.

		Форма № 2-м	Код за ДКУД	1801007
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	35 425,8	28 255,7	
Інші операційні доходи	2120	87,2	623,1	
Інші доходи	2240	6,4	53,3	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	35 519,4	28 932,1	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(20 964,0)	(18 952,8)	
Інші операційні витрати	2180	(13 902,5)	(9 359,1)	
Інші витрати	2270	(-)	(50,0)	
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(34 866,5)	(28 361,9)	
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	652,9	570,2	
Податок на прибуток	2300	(117,5)	(102,6)	
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	535,4	467,6	

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

ЕП Бондар
Валерій
Петрович

Бондар Валерій Петрович

(ініціали, прізвище)

Гоголін Олександр Юрійович

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	555,8	555,8
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	368,0	627,3
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	923,8	1 183,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	10 416,2	9 757,4
розрахунками з бюджетом	1620	799,2	557,6
у тому числі з податку на прибуток	1621	35,3	56,9
розрахунками зі страхування	1625	12,2	15,8
розрахунками з оплати праці	1630	-	33,1
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	489,0	17 252,8
Усього за розділом III	1695	11 716,6	27 616,7
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	12 640,4	28 799,8

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2024 р.

		Форма № 2-м	Код за ДКУД	1801007
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	39 185,9	35 425,8	
Інші операційні доходи	2120	1 080,7	87,2	
Інші доходи	2240	35,4	6,4	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	40 302,0	35 519,4	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(26 730,4)	(20 964,0)	
Інші операційні витрати	2180	(13 255,4)	(13 902,5)	
Інші витрати	2270	(-)	(-)	
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(39 985,8)	(34 866,5)	
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	316,2	652,9	
Податок на прибуток	2300	(56,9)	(117,5)	
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	259,3	535,4	

Керівник

Головний бухгалтер

ЕП Бондар
Валерій
Петрович

Бондар Валерій Петрович
(ініціали, прізвище)

Гоголін Олександр Юрійович
(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 2015 року
звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	ТОВ "ЕЙЧ ЕЛ БІ УКРЕЙН"	Дата(рік,місяць,число)	Коди
Територія	ПЕЧЕРСЬКИЙ	за ЄДРПОУ	2024 01 01
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КАТОТТГ ¹	23731031
Вид економічної діяльності	Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування	за КОПФГ	УЛ800000000000624772
Середня кількість працівників, осіб	56	за КВЕД	240
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком		69.20
Адреса, телефон	01011, КИЇВ, вулиця Гусовського, 11/11, оф. 3		0967007773

1.Баланс на 31 грудня 2023 р.

Актив		Код	На початок	На кінець
		рядка	звітного року	звітного періоду
1		2	3	4
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи		1000	36,2	24,8
Первісна вартість		1001	125,2	125,2
Накопичена амортизація		1002	(89,0)	(100,4)
Незавершені капітальні інвестиції		1005	5,7	85,2
Основні засоби :		1010	1 284,0	1 144,9
первісна вартість		1011	2 513,6	2 824,3
знос		1012	(1 229,6)	(1 679,4)
Довгострокові біологічні активи		1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції		1030	5,6	5,6
Інші необоротні активи		1090	-	-
Усього за розділом I		1095	1 331,5	1 260,5
II. Оборотні активи				
Запаси :		1100	318,1	379,9
у тому числі готова продукція		1103	-	-
Поточні біологічні активи		1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги		1125	2 563,3	2 298,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом		1135	55,2	92,7
у тому числі з податку на прибуток		1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість		1155	3 438,8	6 616,4
Поточні фінансові інвестиції		1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти		1165	1 508,4	548,7
Витрати майбутніх періодів		1170	77,1	63,2
Інші оборотні активи		1190	1 195,9	1 381,7
Усього за розділом II		1195	9 156,8	11 381,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття		1200	-	-
Баланс		1300	10 488,3	12 642,0

Додаток Е

АКТ ЗВІРКИ ВЗАЄМОРОЗРАХУНКІВ № 5

01.03.2025 р.

м. Чернігів

Акт складений між ТОВ «Едельвейс» (код ЄДРПОУ 11111111) та ТОВ «Орхідея» (код ЄДРПОУ 33333333) про те, що обороти по взаємних розрахунках з постачання ТМЦ за лютий 2025 року та залишок заборгованості на 28.02.2025 року становить:

№	Підтвердний документ		За даними ТОВ «Едельвейс» (кредитор), грн		За даними ТОВ «Орхідея» (дебітор), грн		Розбіжності
	дата	Назва та номер документа	Дт	Кт	Дт	Кт	
Сальдо на 01.02.2025 року			10000,00			10000,00	–
1	04.02.25	Платіжна інструкція № 15	–	10000,00	10000,00	-	–
2	07.02.25	Видаткова накладна № 12	28000,00	–	–	28000,00	–
3	12.02.25	Платіжна інструкція № 10	–	20000,00	20000,00	-	–
4	25.02.25	Видаткова накладна № 9	5000,00	–	–	5000,00	–
Обороти за період			33000,00	30000,00	30000,00	33000,00	–
Сальдо на 28.02.2025 року			13000,00	–	–	13000,00	–

За результатами звірки взаєморозрахунків встановлено, що ТОВ «Орхідея» має заборгованість перед ТОВ «Едельвейс» 13 000,00 грн (*Тринадцять тисяч гривень 00 копійок*).

Розбіжностей не виявлено

Строк повернення підписаного акту звірки: 05.03.2025р. включно.

Строк погашення заборгованості: 15.03.2025 р. включно.

Акт звірки підписали:

Від ТОВ «Едельвейс»:

Директор Дубина Максим ДУБИНА

Головний
бухгалтер Потапенко Яна ПОТАПЕНКО

Від ТОВ «Орхідея»:

Директор Кальченко Василь КАЛЬЧЕНКО

Головний
бухгалтер Костюченко Ірина КОСТЮЧЕНКО